

سنڌو پارٽي

درجو آئون

سنڌي

درجو آئون سنڌي

علمي حاصلات

سڪندڙ:

- گهر، پسگردائيءَ سماج ۽ ڪلاس ۽ غيرروايتي ۽ روايتي نموني الڳ الڳ وڃڻ جي گفتگو، بحث مباحثي ۽ پنهنجا ويچار پختائيءَ سان رکيو.
- گيت، بيت، گروپ گيت لاءِ تال ۽ سُر ۽ ٻئي ٻئي پنهنجي ڪلپنا سان ڪنهن وڃڻ تي ڪويتا، مضمون خط، آکاڻي پنهنجن لفظن ۾ لکي ٿو.
- ساهتيه جا جدا جدا روپ پڙهي اُنکي سمجهي اُن سان پنهنجا آزمودا، ويچار پنهنجن لفظن ۾ ٻڌائي ٿو.
- درسي ڪتاب يا ٻيا ساهتيه جا ڪتاب، اخبارون پڙهڻ وقت ايندڙ نون لفظن / ڏکين لفظن کي سمجهڻ لاءِ ڊڪشنريءَ جون استعمال ڪري ٿو. اُهي نوان لفظ پنهنجي روزمره جي ڳالهائڻ ۾ حالتن موجب نهڪندڙ نموني ڪتب آڻي ٿو.
- الڳ الڳ مشغولين، چٽاڀيٽين جهڙوڪ پاشا جي راندين، گيت، بيت ٻڌائڻ، گفتگو، ناٽڪن، مضمون لکڻ، تقريرون وغيره ۾ ڇاهه سان بهرو وٺي ٿو.
- الڳ الڳ ليکن ۾ پاشا جون چوڻيون ۽ اصطلاح سمجهي ڪم آڻي ٻوليءَ جي سونهن وڌائي ٿو.
- سماج ۾ گهٽجندڙ، ٿيندڙ واقعا، قصن مسئلن کان واقف رهيو ۽ اُن لاءِ پنهنجا رايو ڏئي ٿو.
- گهٽتائين جي سلسلي، ناٽڪ جي ڪردارن، آکاڻين جي سکيا بابت ٻڌائي ٿو.
- ديش لاءِ پريم، وڏن سان عزت ڀريو ورتاءُ فضيلت، انتظام، جهڙا ملهه ورتائي ٿو.
- الڳ الڳ ڀاونائين کي سمجهي ٿو ۽ اُن جو واڌارو ٿئي ٿو.
- ڏنل مذڪور تي سوال پڇي سگهن ٿا ۽ سوالن جا جواب ڏيئي سگهن ٿا.
- ڏنل / آڻ سڃاتل مذڪور صڪيح لکڻي، صڪيح رفتار ۽ صڪيح اُچار سان بيھڪن جي نشانين موجب پڙهن ٿا.
- انٽرنيٽ / يوٽيوب ذريعي ڪنهن به وڃڻ تي ڄاڻ حاصل ڪري سگهي ٿو.

سڪڻ سيکارڻ جي پرڪريا

سڪندڙن کي ٻن يا ٽي گروپس / آڪيلي ۾ وجهه ڏنا

وڃڻ ۽ همٿايو ته...

- گهر، پسگردائيءَ ۾ آزمودو آيل، ڏنل گهٽتائين، قصن بابت ڪلاس ۾ بحث مباحثو ڪرائي. پنهنجا ويچار ٻڌائڻ جو موقعو ڏيو.
- اخبارون، مڪرن، ۽ ٻيا ساهتيه جا ڪتاب پڙهڻ لاءِ اُتساهه ڄاڳايو، ۽ پڙهيل ڳالهين جهڙوڪ راندين، ميلن ۽ منورنجن، وڃڻ بابت ٻڌائڻ لاءِ همٿايو.
- گيت بيت سُرتال سان ٻڌائڻ لاءِ پاڻ ڳائي يا سي. ٻي دواران ٻڌڻ جو موقعو ميسر ڪري ڏيو ۽ کين ڪو وڃڻ ڏيئي ننڍا گيت، ڪويتائون پنهنجي ڪلپنا سان ٺاهي ٻڌائڻ لاءِ چئو.
- ناٽڪ ۾ الڳ الڳ ڪردار ڏيئي اداڪاري ڪري ناٽڪ پيش ڪرڻ جو موقعو ڏيو.
- ڪو وڃڻ ڏيئي اُن تي خط، ننڍا مضمون آکاڻي، پنهنجا ويچار ٻڌائڻ يا لکڻ لاءِ ڏيو.
- ڪنهن ڳالهه جي شروعات ڪري، يا ڪي ڪردار ڏيئي آکاڻي، قصو، گهٽتائين، گفتگو لکڻ لاءِ ڏيو.
- ٻڌل، پڙهيل لفظن کي سمجهڻ لاءِ ڊڪشنريءَ جو اُپيڻ ڪرڻ لاءِ همٿايو. اُهي لفظ روزمره جي ڳالهائڻ ۾ نهڪندڙ نموني ڪتب آڻين اهڙا عمدا مثال ڏيو.
- پاشا جي ليکن کي وڌيڪ عمدو ٻڌائڻ لاءِ اصطلاح، چوڻيون ڪم آڻڻ لاءِ سڃايو.
- پاشا جي الڳ الڳ جيئن صفت، اسم، ضمير، فعل، حرف جر، حرف جملو، ساڳي معنيٰ وارا لفظ، هر آوازي لفظ وغيره سمجهائي اُپيڻ ڪرڻ لاءِ عمدا مثال ڏيو.
- اهڙا قصا ۽ ڪهاڻيون، آکاڻيون پڙهڻ لاءِ همٿايو يا ٻڌايو جنهن سان ديش پريم جي ڀاونا، فرض، وڏن سان فضيلت ڀريو ورتاءُ، انتظام، ۽ الڳ الڳ ڀاونائين کي سمجهڻ وغيره جهڙا ملهه وڌي سگهن.
- ڪلاس ۾ درسي ڪتاب يا ٻين ڪن ڪتابن مان ڪو مذڪور صڪيح رفتار سان، سمجهي ڪري پڙهڻ جو موقعو ڏيو.
- انٽرنيٽ / يوٽيوب ذريعي ڄاڻ حاصل ڪرڻ جو موقعو ميسر ڪري ڏيو.

سرڪاري فيصلو نمبر: اڀياس ۲۱۱۶ (پر.ڪر ۴۳ / ۱۶) ايس.ڊي.۴، تاريخ ۱۶.۴.۲۵ موجب اسٽاپٽ ڪيل ڪو آرڊينينٽنگ ڪاميٽيءَ جي تاريخ ۱۷.۱۲.۲۹ جي ميٽنگ ۾ هن درسي ڪتاب کي سن ۱۹-۲۰۱۸ کان مختصر طور منظوري ڏني ويئي آهي.

سنڌو پارٽي

درجو اٺون

سنڌي

۲۰۱۸

مهاراشتر راجيه پائيه پستڪ نورمتي
و اڀياس ڪرم سنشودن منڊل، ڀٽي.

پنهنجي سمارٽ فون ۾ DIKSHA APP ذريعي درسي ڪتاب جي پهرين صفحي واري Q.R. Code ذريعي Digital درسي ڪتاب ۽ هر هڪ سبق ۾ آيل Q.R. Code ذريعي ان سبق بابت پڙهڻ / پڙهائڻ لاءِ ڪارائتيون لنڪس ملنديون.

LMI7L3

مهاراشتر راجيه پانيم پُستڪ نرمتي و اڀياس ڪرم سنشودن منڊل، وت هن ڪتاب جا سڀ حق واسطا محفوظ آهن. هن ڪتاب جو ڪوبه ٽڪر ڊائريڪٽر، مهاراشتر راجيه پانيم پُستڪ منڊل جي لکيل اجازت کان سواءِ ڪٿي نٿو سگهجي.

<p>ڊاڪٽر ديال 'آشا' سپاپتي شري آشوک ڪملداس مڪتا ميمبر شريمتي ميران مهيش گدواڻي ميمبر شري وجيه راجڪمار منگلاڻي ميمبر شري گوورڏن شرما 'گهايل' ميمبر شريمتي راجيشري جينانند ٽيڪچنداڻي ميمبر شريمتي ڪاچل آنيل رامچنداڻي ميمبر شريمتي وندنا رامواڻي (نينڊ ڏنل ميمبر)</p>	<p>سنڌي پاشا سمنئي ۽ اڀياس گت سمنئي</p>
--	--

<p>شريمتي ڪيتڪي جاني (انچارج وشيش اڌڪاري سنڌي)</p> <p>شريمتي گيتا گڻيش ناڪر (ڪاپي رائيٽر، سنڌي)</p>	<p>سنڀوڄڪ سنڀوڄڪ سهايم</p>
---	---

<p>ڪرشنا انٽرپرائيز، ڪئمپ، پوني آنيتا ماڪيجا، جانڪي موٽواڻي شري يوجين جوِسف</p>	<p>ٽائيپ سيٽنگ چترڪار</p>
---	--

<p>شري سچيتانند آڙڙي (مڪيه نرمتي آفيسر) شري سنڊيپ آجڱانوڪر (نرمتي اڌڪاري)</p> <p>شري وويڪ انر گوساوي، پانيم پُستڪ نرمتي منڊل، پرياديوي، ممبئي - ۲۵.</p>	<p>نرمتي پرڪاشڪ</p>
--	----------------------------------

<p>۷۰ جي . ايس . ايسر . ڪريئر وو N/PB/2018-19/</p>	<p>ڪاغذ پرنٽنگ آرڊر چاپيندڙ</p>
---	---

ڀارت جو سنوڌان

ديباچو

اسين ڀارت جا لوڪ، ڀارت کي هڪ مڪمل طور خودمختيار سماجواڊي سڙو ڌرم ۽ سر-ڀاو وارو لوڪشاهي گڙاجيه بڻائڻ لاءِ گنڀيرتا سان فيصلو ڪري ۽ انهيءَ جي سڀني ناگرڪن کي :

سماجڪ، آرٿڪ ۽ راجنيتڪ نياءَ، ويچار، اظهار، وشواس، شردا ۽ اڀاسنا جي آزاديءَ، درجي ۽ موقعي جي سمانتا، خاطرِيءَ سان حاصل ڪرائڻ ۽ انهن سڀني ۾ شخصي سؤمان ۽ راشتر جي ايڪتا توڙي اڪنڊتا جي خاطرِي ڏيندڙ ڀائڀچارو وڌائڻ لاءِ.

اسان جي هن سنوڌان سڀا ۾ اڄ تاريخ چويهين نومبر، ۱۹۴۹ جي ڏينهن، هن ذريعي هيءَ سنوڌان سويڪار ڪري، ان کي قانون جي روپ ۾ ڀاڻ کي اڀڻ ڪريون ٿا.

راشتر گيت

جَنَ گَنَ مَنَ اَدِينَايَڪَ جِيَهَ هِي،
پَارَتَ پَاگِيَهَ وَذَاتَا
پَنجَابَ، سَنَدَ، گُجَرَاتَ، مَرَاڻَا،
دِرَاوڙَ، اُتڪَلَ، بَنگَ،
وَنڌِيَهَ، هَماچَلَ، يَمَنا، گَنڌَا،
اُچڪَلَ، جَلِ دَ تَرَنگَ،
تَوَ شُپَ نَامِي جَاگِي،
تَوَ شُپَ آشِيَسَ مَآگِي،
گَاهِي تَوَ جِيَهَ - گَآڻَا،
جَنَ گَنَ - مَنگَلَ دَايَڪَ جِيَهَ هِي
پَارَتَ پَاگِيَهَ وَذَاتَا،
جِيَهَ هِي، جِيَهَ هِي، جِيَهَ هِي،
جِيَهَ جِيَهَ جِيَهَ جِيَهَ هِي،

پرتگيا

'پارت منهنجو ديش آهي. سڀ
پارتوآسي منهنجا پائر ۽ پيٺر آهن.
مونکي پنهنجي ديش لاءِ پيار آهي ۽
مونکي ان جي شاندار ۽ طرح طرح جي
ورثي تي گورو آهي. مان سدائين ان جي
لائق ٿيڻ جو جتن ڪندو رهندس.
مان پنهنجن مٿن مائٽن، اُستادن ۽
سڀني بزرگن جو سمنان ڪندس ۽ هر
ڪنهن سان فضيلت ڀريو ورتاءُ ڪندس.
مان پرتگيا ٿو ڪريان ته مان
پنهنجي ديش ۽ ديشواسين سان سڄو ٿي
رهندس. انهن جي ڪلياڻ ۽ آسودگيءَ
پر ئي منهنجو سک سمايل آهي.'

پرستاونو

پيارا شاگرد دوستو،

توهان سڀني جو درجي اٺين ۾ سواگت آهي. هن کان اڳه واري درجي ۾ به توهان سنڌو پارٽي ڪتاب پڙهيو آهي. درجي اٺين جو هي درسي ڪتاب اوهانجي هٿن ۾ ڏيندي اسان کي بيڪد خوشي ٿي رهي آهي.

دوستو، سنڌي ٻولي سڀني نموني ڳالهائڻ ٻولھائڻ اچڻ لاءِ اوهانجو لفظن جو خزانو چڱو هجي، ان لاءِ هن درسي ڪتاب جون آکاڻيون، گفتگو، سبق، ڪوٽائون گيت پڙهي نوان نوان لفظ، اصطلاح، چوڻيون سکڻ لاءِ ملنديون. اسان کي ائين ٿو لڳي ته هي ڪتاب پڙهي توهانجو مائٽر پاشا لاءِ پيار وڌي.

توهان کي وڻي ان لاءِ درسي ڪتاب ۾ لفظن جي راند، ڳجهارت، مان ۾ پڙهو، پاڻ ڪريان- پاڻ سڪان، چتر ڇاڇيو، ٻڌايو، جملا بدلائي لکو. اهڙي نموني جون انيڪ مشغوليون ڏنيون آهن. ساڳي نموني وياڪرڻ جا الڳ الڳ روپ سولي نموني ڏنا ويا آهن. ان کان سواءِ نئين نموني جي بدلائي موجب ڳالهائڻ ۽ لکڻ جو موقعو مليل آهي. توهان کي موبائيل، ڪامپيوٽر سولائيءَ سان واپرائڻ اچي ٿو. هن ٽيڪنيڪ جو اڀياس ۾ اڀيوڱ ٿئي، ان نظريي سان ڪجهه مشغوليون ڏنل آهن. وڌيڪ ڄاڻ لاءِ اٽپ وسيلي ڪيو آر ڪوڊ ذريعي هر هڪ سبق جي وڌيڪ ڄاڻ ملندي. ان جو توهان کي اڀياس لاءِ اڀيوڱ ٿيندو. سنڌي پاشا سکڻ وقت ان مان ڪجهه سکڻ، سماجڪ مسئلا سمجهڻ ۽ اهي حل ڪرڻ لاءِ اڻ ٿڻ هجي. اهو به اهميت وارو آهي. ان نظريي سان درسي ڪتاب ۾ آيل سبق، مشغولي ۽ اڀياس جو ويچار ڪريو.

هي درسي ڪتاب توهان کي وڻيو ڇا، اهو اسان کي ٻڌائيندا. توهان سڀني کي شپ ڪامنائون.

(ڊاڪٽر سُنيل مَهر)

سنچالڪ

مهراشٽر راجيہ پائيه پُستڪ فرم تي وَ

اڀياسڪرم سنشودن منڊل، ڀٽي.

ڀٽي:

تاريخ: ۱۸ اپريل ۲۰۱۸، آڪٽ ٿيڃ

پارٽيه سوريہ تاريخ: ۸ ويساڪ ۱۹۳۹

فهرست

صفحہ	لیک / شاعر	سبق / بیت	نمبر
1	پرسرام 'ضیا'	پرارتنا (بیت)	.۱
4	لعل هوتچنداڻي 'لاچار'	پچتاءُ	.۲
9	-----	کچڻي	.۳
14	کيمن مولاڻي	گیت	.۴
18	سمپادڪ منڊل	تعلیر ٿي سڄي دولت آهي	.۵
22	واشديو	سڄو ڌرم	.۶
25	هوندراج 'دکایل'	منهنجو وطن	.۷
29	سمپادڪ منڊل	هميشه سٺو سوچجي	.۸
34	گورتن شرما، 'گھایل'	پنجکڙا (بیت)	.۹
37	اجيه شکر لعل شوناڻي	اکبر بيربل	.۱۰
40	ريکا سچديو پوهاڻي	زندگي (بیت)	.۱۱
42	-----	سڄائي جو انعام	.۱۲
45	فندلعل راجپال 'نردوش'	مُل کلايون آڱڻ ۾ (بیت)	.۱۳

۱. پرار ٿنا

ٻڌو. ڳايو.

تو بخشيون آسان ڪي، لکين نعمتون،
 ديا سان انهن ۾، تون وجهه برڪتون.
 سٺيون عادتون ڏي، سٺيون خصلتون،
 ته پنهنجون سڌاريون آسپن حالتون.
 ڏيپالو آسان ٿي، اها ڪر ڏيا،
 چپن تي رهي تنهنجو نالو سڌا.
 ڪنن سان ٻڌون، تنهنجي هر دم ثنا،
 اکين سان ڏسون شان تنهنجو پيا.
 نمسڪار توکي هميشه ڪريون،
 ۽ سر تنهنجي چرڻن ۾ هر دم ڌريون.

نوان لفظ:

برڪت = واڌارو
 ثنا = ساراهه

نعمتون = وردان
 سڌا = سڌاڻين

بخشيون = ڏنيون
 خصلتون = خوبيون
 شان = ڏيڏپو، جلوو.

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- (۱) شاعر ڇا ۾ برڪتون وجهڻ لاءِ چوي ٿو؟
- (۲) پنهنجون حالتون سڌارڻ لاءِ ايشور کان ڇا گهريو ويو آهي؟
- (۳) ڇڏڻ تي ڪنهنجو نالو رهڻ لاءِ چيل آهي؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

- (۱) شاعر ڪنهن ۽ اکين لاءِ ڇا ٿو چوي؟
- (۲) 'پرارتنا' بيت جو ساڙ لکو.

سوال ۳: خال ڀريو.

- (۱) تو بخشيون آسان ڪي نعمتون.
- (۲) ديالو آسان تي اها ڪر
- (۳) توکي هر دم ڪريون.

سوال ۴: بيت جي آڌار تي سٽون پوريون ڪريون.

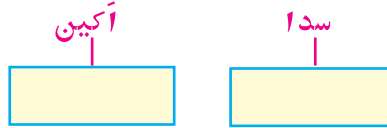
- (۱) سٺيون عادتون آسڻ حالتون.
- (۲) ڪنن سان تنهنجو پيا.

پورڪ آپياس

(۱) شعر بند تي عملي ڪر

سٺيون عادتون شان تنهنجو پيا.

ڇوڪڻن ۾ ڏنل لفظن جا ساڳي ۽ معنيٰ وارا لفظ لکو.

(i) 'هر دم' لفظ جا آکر ڪر آڻي، نوان لفظ تيار ڪريو:-

- (۱) (هميشه)
- (۲) (سَاهَم)
- (۳) (ساڳيو)
- (۴) (گني)

(۲) هيٺ ڏنل بيان لاءِ 'سني عادت' يا 'خراب عادت' برٽڪيٽ ۾ لکو:

- (۱) هميشه سچ ڳالهائڻ جي . ()
- (۲) دير سان اٿڻ گهرجي . ()
- (۳) وقت جو قدر ڪرڻ گهرجي . ()
- (۴) کاڌي کائڻ کان اڳ هٿ ڌوئڻ گهرجن . ()
- (۵) ٻاهريون جنڪ فوڊ کائڻ گهرجي . ()
- (۶) روز ڪسرت ڪرڻ گهرجي . ()
- (۷) صبح جو اٿڻ سان ۽ رات جو سمهڻ کان اڳ بَرش ڪرڻ گهرجي . ()

(۳) سنڌيءَ ۾ ڪيترا مشهور پراڻا نيت آهن. انهن مان جيڪي توهان کي وڻن هي ڪلاس ۾

گڏجي ڳايو.

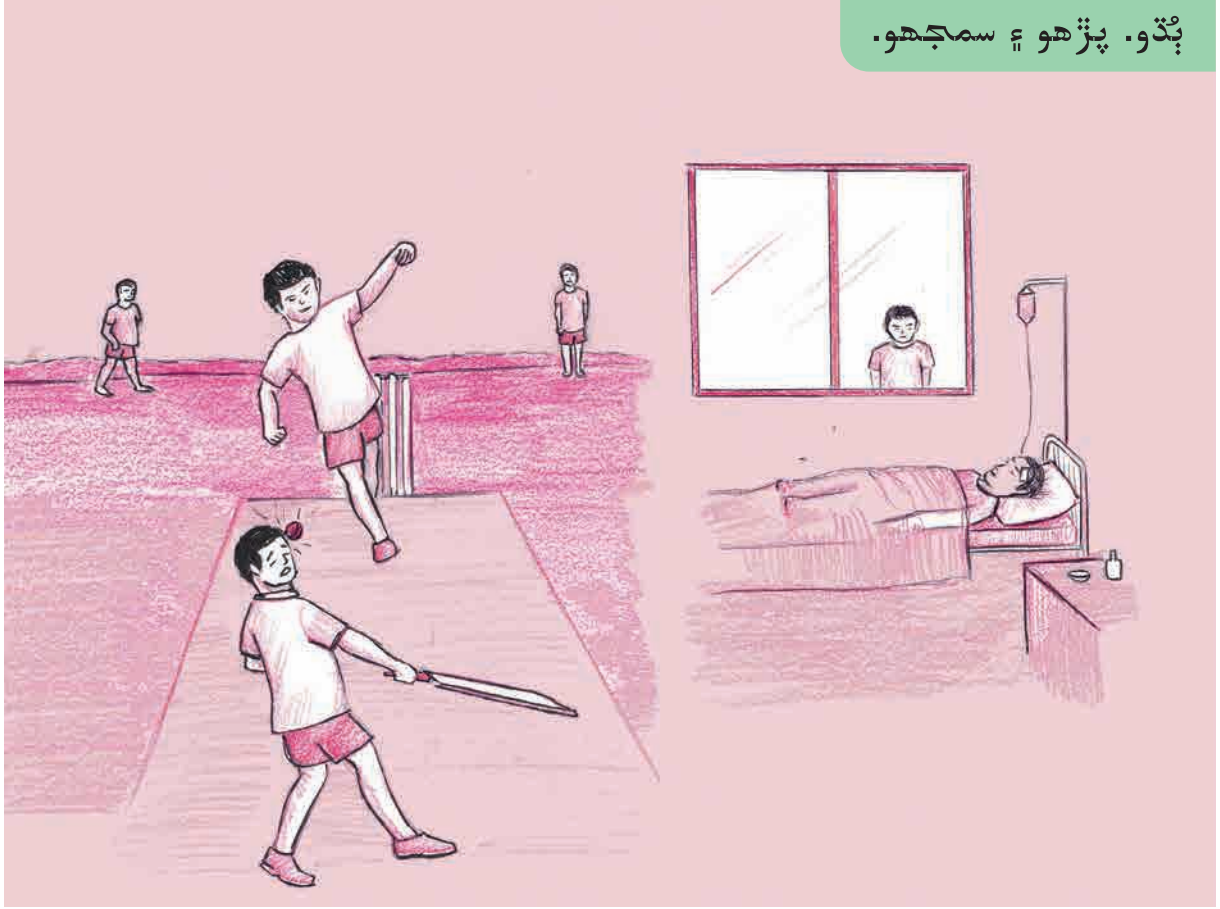
پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

۱. هيٺ ڏنل مان سڀ آکر کڻي ٻه لفظ ٺاهي انهن جا الڳ الڳ جملا ڏنل مثال موجب لکو:

لفظ ۽ جملا	آکر
۱. هاسٽل ۾ رهندي مان مائٽن کي ڏاڍو ياد ڪندو آهيان. ۲. آسان کي پڪين پسن تي ڏيا ڪرڻ گهرجي.	مثال: (د) (آ) (ي)
۱. ۲.	(و) (ر) (ز)
۱. ۲.	(آ) (ر) (چ)
۱. ۲.	(ل) (ع) (س)
۱. ۲.	(ن) (ي) (آ) (ز)
۱. ۲.	(ي) (ت) (ر)
۱. ۲.	(ڪ) (و) (ل)

۲. پڇتاءُ

ٻُڌو. پڙهو ۽ سمجھو.

ڪرڪيٽ هڪ رومانچڪ راند آهي. پل - پل رانديگرين ۽ درشڪن جي منهن جو هاوڀاو بدلاجندو رهندو آهي. چونڪو يا چڪو لڳڻ سان درشڪ پنهنجين پنهنجين ڪرسي تان اٿي بس، خوشي ۽ مان تاڙيون وڇائيندا آهن ته وري رانديگر جي آٿوت ٿيڻ تي ڏک کان پنهنجا ٻئي هٿ پنهنجن هٿن تي رکي افسوس ظاهر ڪندا آهن. اسڪول ۾ مڪلي جا ٻار اڪثر پاڻ ۾ گڏجي هيءَ راند ڪندا آهن.

سوسائٽيءَ جي ٻارن کي به ڪرڪيٽ راند ۾ ڏاڍي دلچسپي هئي. هر آرتوار يا موڪل جي ڏينهن سوسائٽيءَ جي پاسي واري ميدان تي پندرهن - ويهه ٻار گڏجي راند ڪندا هئا. اڄ آرتوار هئڻ سبب سوسائٽيءَ جا ٻار ڪرڪيٽ راند ڪري رهيا هئا. سڀني ٻارن کي راند ۾ ڏاڍو آندڻ اچي رهيو هو. چوٽڪي - چڪي لڳڻ تي ٻارن خوشيءَ وڇان تاڙيون ٿي وڇايون. وري ڪن ٻارن وات سان سيتيون وڇائي رانديگرن ۾ اتساهه ٿي پريو. ڪرڪيٽ راند ۾ رومانچ تڏهن وڌي ويندو هو جڏهن برجو بولنگ ڪندو هو ۽ سامهون وري ڪشور بٽنگ ڪندو هو.

برجوءَ جي پهرئين ئي بال تي ڪشور بائونڊري هڻين. ٻئي بال تي به وري هن ساڳئي نموني بائونڊري هڻين. پر برجو نراس ڪونه ٿيو ۽ هن جي اڳلي بال کي وڪيٽ ڪيپر ساڄن ڪٽڇ ڪري خوشيءَ مان هڪدم چلائي چيو، ”آٿوت“. برجوءَ ڏک پائي، ٽپو ڏيئي ساڄن کي پاڪر پاتو. ٻيا رانديگر به ڊوڙندا برجوءَ سان هٿ ملائڻ لڳا. پر ڪشور اُتي ئي ڪريز تي بيٺو رهيو ۽ برجوءَ کي چوڻ لڳو ته بال بٽت سان نه پر زمين تان ٽپو کائي ساڄن جي هٿن ۾ پيو آهي. تنهنڪري هو آٿوت ڪونهي. ان ڳالهه تان برجو ۽ ڪشور جي وچ ۾ لفظي چڪتاڻ آهستي آهستي وڌندي پئي ويئي. سڀيئي ٻار برجو ۽ ڪشور کي پنهنجي پنهنجي نموني سمجهاڻڻ جي

ڪوشش ڪندا رهيا.

آخر گهڻي بحث کانپوءِ 'ڪشور آئوٽ ڪونهي' اهڙو فيصلو ورتو ويو. بر جوءَ کي اهڙي غلط فيصلي تي ڪاوڙ لڳي ۽ هن اڳلو بال سايو ڪري اهڙي نموني اڇلايو جو سڌو وڃي ڪشور جي مٿي تي لڳو. ڪشور جي هٿن مان بئٽ ڪري پيئي ۽ هو ڀڄڻ زمين تي ڪري پيو. سڀ ٻار ڊوڙ ڊوڙ ڪشور وٽ آيا ۽ هن جي مٿي مان وهندڙ رت کي ڏسي هيسجي ويا. گهٻراهت وڃان هڪ ٻار ڊوڙ پاڻي ڪشور جي ماءُ پيءُ کي وٺي آيو. ڪشور کي اسپتال ۾ وٺي آيا. ڊاڪٽر هڪدم هن جو علاج شروع ڪيو. مٿي تي پنج ٽاڪا هڻي سور ۽ نند جون سيون هنيائونس ته جيئن آرام مليس.

ٻئي ڏينهن تي سوسائٽيءَ جا سڀ ٻار ڪشور کي اسپتال ۾ ڏسڻ آيا. ڪو ٻار ڪشور جو هٿ پڪڙي سڌڪڻ تي لڳو ته وري ڪو هن جي ڳلن تي پيار پريا هٿڙا گهمائڻ تي لڳو. سوسائٽيءَ وارا به ڪشور کي ڏسڻ لاءِ ايندا رهندا هئا. اهڙي نموني لڳهه پڳهه سڀ مٿ مٿ، اوڙي پاڙي وارا، يار دوست اسڪول جا هر ڪلاسي ڪشور جي صحت جو حال احوال پڇي اسپتال مان ٿي ويا. پر جيڪڏهن ڪير هن کان پڇڻ ڪونه آيو ته اهو هو ٻر جو. ڪشور سمجهي ويو ٻر جو ڊپ کان ڪيس ڏسڻ ڪونه ٿو اچي. پر تڏهن به الائي ڇو پڪ هئس ته هو موقعو وٺي ضرور ايندو. تنهن ڪري هن جون نظرون اڪثر در طرف هونديون هيون. بر جوءَ جو من به ڪشور کي ڏسڻ لاءِ ڏاڍو تڙقندو هو. پر ڊپ ۽ سنڪوچ کان چاهيندي به هو اسپتال ڪونه آيو. پر آخر هڪ ڏينهن من وس ٿي هو اسپتال ويو. دريءَ جي اوت ۾ بيهي لپيئا پاڻي ڪشور کي ڏسڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو.

ڪشور جي نظر اوچتو دريءَ جي اوت ۾ بيٺل بر جوءَ تي پيئي. ان وقت هو روم ۾ بلڪل اڪيلو سمهيل هو. هن هٿ جي اشاري سان بر جوءَ کي روم اندر اچڻ لاءِ چيو. بر جو همت ٻڌي ڊچندو سهمندو ڪشور وٽ آيو ۽ هن جي پنهي هٿن کي پنهنجن پنهي هٿن ۾ جهلي رڱندي چوڻ لڳو، ”ڪشور، مون کي معاف ڪر.“

”بر جو، معاف ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي، راند ۾ ته اهو ٿيندو رهندو آهي.“

”ڪشور! برابر آهي. ڪرڪيٽ راند ۾ اهڙا ڌڪ ته لڳندا رهندا آهن. پر جيڪو بال تنهنجي مٿي تي لڳو هو اهو بال مون سايو ڪري ٿي اڇلايو هو. پر پوءِ مون کي ان جو پڇتاءُ ٿيو. جوش ۾ هوش وڃائڻ نه گهرجي. اها سڪيا اڪثر وڏا ڏيندا رهندا آهن. پر مون ان انمول سڌانت جو عمل ڪونه ڪيو. ڪشور، مان تنهنجو ڏوهي آهيان. تون مون کي مار.“ ائين چئي بر جو ڪشور جي هٿن کي پڪڙي پنهنجن ڳلن تي مارڻ لڳو.

”بر جو، تون هيءُ ڇا ڪري رهيو آهين“ ڪشور پنهنجا هٿ بر جوءَ جي هٿن مان ڇڏائيندي چيو.

”ڪشور، مون کي معاف ڪر.“ ائين چئي بر جو وري اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳو.

”بر جو، تنهنجو ڪوبه ڏوهه ڪونهي. منهنجو ئي ڏوهه آهي. مان ئي گنهگار آهيان. مون ڪوڙ ڳالهايو هو. ان ڪوڙ جو ڏنڊ ته ضرور پوڳڻو پوندو نه! بس اهو ڏنڊ، اها سزا تنهنجي هٿان ملي ويئي آهي.“ ڪشور هلڪي مرڪ چپن تي آڻي چيو.

”ڪشور، ڏنڊ... سزا... گنهگار... تون ڇا ٿو چوڻ چاهين؟... مون کي پورو سمجهه ۾ ڪونه ٿو اچي!“ بر جو عجب مان ڪشور کان پڇيو.

”بر جو، تنهنجي بال تي مان سچ پچ آئوٽ هئس، تڏهن به مان ڪوڙ ڳالهايي پاڻ کي صڪيح ۽ توکي غلط ثابت ڪرڻ لاءِ تو سان جهڳڙو ڪرڻ لڳو هئس. پنهنجي ڳالهه مڃائڻ لاءِ مان ڏاڍيان ڳالهايي توکي گهٽ وڌ چوڻ لڳس. بس ڏٺيءَ مون کي ڪوڙ جي سزا ڏني. بر جو، مان توسان انجارج ٿو ڪريان ته اڄ کانپوءِ ڪڏهن به، ڪهڙين حالتن ۾ به مان ڪوڙ ڪونه ڳالهائيندس.“ ائين چئي ڪشور بر جوءَ جي پانهن کي هيٺ چڪي پنهنجي چاتيءَ سان لڳايو.

ڪشور ۽ بر جو پيئي پنهنجي ڪئي تي پڇتاءَ جا آنسون وهائي سڌڪندا رهيا.

هيساجي وچڻ = ڏکي وچڻ

ڏوهي = گنگهارو

ڪاوڙ ڪرڻ = غصو ڪرڻ

سنڪوچ = هٻڪ

انجام ڪرڻ = واعدو ڪرڻ

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- (i) ڪرڪيٽ راند ۾ ٻار تازيون ڪڏهن وڃائيندا آهن؟
- (ii) ڪشور برجوءَ کي ڇا چيو؟
- (iii) برجوءَ ڪاوڙ لڳڻ تي ڇا ڪيو؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

- (i) ڪرڪيٽ کي رومانچڪ راند ڇو چيو ويو آهي؟
- (ii) سوسائٽيءَ جا سڀ ٻار اسپتال ڇو ويا؟
- (iii) ڪشور جون نظرون اڪثر در طرف ڇو هونديون هيون؟
- (iv) ڪشور برجوءَ کان معافي ڇو ورتي؟
- (v) هن ڪهاڻيءَ مان توهان کي ڪهڙي سکيا ملي ٿي؟

سوال ۳: خال ڀريو:

- ۱) سوسائٽيءَ جي ٻارن کي به راند ۾ ڏاڍي دلچسپي هئي.
- ۲) برجوءَ جي پهرئين ئي بال تي ڪشور هئڻين.
- ۳) ڪشور سمجهي پيو ته برجو کان کيس ڏسڻ ڪونه ٿو اچي.

سوال ۴: (الف) هيٺ ڏنل جملا ڪنهن ڪنهن کي چيا آهن:-

- ۱) ”معاف ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي. راند ۾ ته اهو ٿيندو رهندو آهي.“
- ۲) ”مون کي معاف ڪر.“

(ب) صفتون ٺاهيو.

دلچسپي، اثر، جوش، لفظ

(ڄ) هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ ڏيئي جملي ۾ ڪم آڻيو.

انجام ڪرڻ، هيساجي وچڻ، اوچنگارون ڏيئي روئڻ.

پورڪ آڀياس

(۱) ٽڪر تي عملي ڪم:

ڪشور جي نظر اوچتو ڳلن تي مارڻ لڳو.

(i) ڏنل هدايت موجب ٻه - ٻه لفظ ڳولهيو:

- (۱) (بدن جا عضوا)
- (۲) (گهر جا حصا)
- (۳) (ٻه پاتر)
- (۴) (علم سان لاڳاپو رکندڙ)

(ii) وچ وارو اکر ڀري لفظ ٺاهيو:

ر	ظ	ن
يا	س
ل	ع
ط	ما
نٿ	هم

(iii) پر جيڪو بال تنهنجي مٿي تي لڳو هو اهو بال مون ساڻو ڪري ٿي اڇلايو هو.

مٿئين ست ۾ مان مناسب لفظ ڳولهي ڇاڪو پورو ڪريو :-

اِسِر	ضمير	صفت	فعل

(iv) برتڪيت مان مناسب لفظ ڳولهي خال ڀريو:

(زخم، گنهگار، اصول، بزرگ)

(۱) اها سڀيا اڪثر ڏيندا رهندا آهن.

(۲) مان تنهنجو آهيان.

(۳) راند ۾ اهڙا ته لڳندا رهندا آهن.

(۴) پر مون ان اصول جو عمل ڪونه ڪيو.

(v) برابر جملن لاءِ ✓ ۽ غلط جملن لاءِ ✗ لکو:

(۱) ڪشور ۽ برجوءَ جي ساڄي دوستي هئي.

(۲) جوش ۾ هوش وڃائڻ نه گهرجي.

(۳) برجوءَ زوريءَ ڪشور جي مٿي تي بال اڇلايو هو.

(۴) برجو پڇتاءَ کان پري هو.

(vi) ڏنل ٽڪر گفتگوءَ جي روپ ۾ لکو: شروعات جون ستون ڏنل آهن.

ڪشور: برجو، ٻاهر ڇو بيٺو آهين؟ آندر اچ

برجو: ها - ها - تو سان ملڻ ئي آيو آهيان...

ظرف

اُهو لفظ جيڪو فعل، صفت يا ٻئي ظرف سان لاڳاپو رکي ٿو ۽ جنهن مان وقت، جاءِ، ريت، قدر، انداز، ناڪار، قبوليت وغيره جي معنيٰ نڪري ٿي ان کي ظرف چئبو آهي.

چئن نم: هاڻي، مٿي، آهستي، نه، ها، وغيره.

مثال طور: (۱) گهوڙو آهستي ڏکيو. (۲) انب نماز منو آهي.

(۳) مان هميشه ماءُ پيءُ جو چيو مڃيندو آهيان.

هيٺين جملن مان ظرف ٻولهي لھو:

(۱) مون ڪالهه هڪڙو نانگ ڏٺو.

(۲) هو آهستي آهستي پڙهي ٿو.

(۳) باهه تيز ٻري ٿي.

(۴) ٿورو ترسو، انيل جلد موٽندو.

(۵) هو چڱو ٻڌائي ٿو.

۳. کچڙي

کچڙيءَ جو گلوبل برانڊنگ ڪرڻ جو سرڪار فيصلو ڪيو آهي. کچڙي هاڻ برگر، پيزا ۽ چائومن وانگر گلوبل فوڊ بڻجي ويندي، ان ۾ ڪوبه شڪ ڪونهي.

ڀارت سرڪار چاهي ٿي ته کچڙي به دنيا جي هر ريسٽورانٽ جي رنڌڙي ۾ ميسر ٿئي ۽ دنيا جي سڀني ملڪن ۾ لوڪ پريم ٿئي.

۲ نومبر ۲۰۱۷ع دهليءَ ۾ نئشنل فوڊ فيسٽيول ملهايو ويو. جنهن ۾ دنيا جي هر ملڪ جي کاڌي جون وٽرائٽيون کائڻ ۽ ڏسڻ وٺان مليون. ۴ نومبر ۲۰۱۷ع تي پرڏان منٽري جي حاضريءَ ۾ ان سو ڪلوگرام چانورن جي کچڙي تيار ڪئي ويئي جو هڪ ورلڊ رڪارڊ آهي. ان سان گڏ ڀارت جي هن ريسپيءَ جو به ڪافي ماترا ۾ پرچار ٿيو آهي ۽ اهڙي نموني انٽرناشنل سطح تي به ڀارت جي هن ريسپيءَ جي رڌڻيءَ جي طريقي جي سڃاڻپ وٺندي.

سوال آهي ته ان لاءِ کچڙيءَ کي ٿي ڇو چونڊيو ويو؟ کچڙي حقيقت ۾ ايڪتا جي نشاني آهي. غريب چاهي شاهوڪار، هندو چاهي مسلمان کچڙي هرڪو چاهه سان کائي ٿو. وري اها ڀارت جي هر ڀرانت جا رهواسي کائيندا آهن.

کچڙيءَ ٺاهڻ لاءِ رواجي طور چانور، دال ڀاڄيون ۽ مصالحن جو استعمال ڪيو ويندو آهي.

اُتر ۽ اوڀر وارن ڀرانتن ۾ چانورن جي پٽڏائش وڌيڪ ٿيندي آهي ته وري مڌيءَ ۽ ڏکڻ ڀارت ۾ دالين جي. مصالح اولهه ۽ ڏکڻ ڀارت ۾ جهجهه ٿين. ان ڪري کچڙي ڀارت کي سڀني ڀرانتن ۾ کاڌي ويندي آهي. ان طرح سڀني ڀرانتن جو کچڙيءَ ۾ يوگدان آهي ۽ پوري ڀارت کي جوڙي رکيو آهي. ٻين لفظن ۾ چئجي ته کچڙي معنيٰ سڄو هندوستان!

ڪشمير کان وٺي ڪينيا ڪماريءَ تائين کچڙي ٺاهڻ جا بيشڪ الڳ الڳ طريقا ۽ نالا آهن پر شيءَ ساڳي آهي. ڪشمير ۾ پيلي چانورن جو پرساد ٺاهيو ويندو آهي، جنهن کي 'تھري' چوندا آهن. ڪشمير جي پوڄا ڪشميري پنڊت کچڙيءَ جي پوڄ سان ڪندا آهن. پنجاب ۽ هريانا ۾ کچڙيءَ ۾ مڱن جي دال ۽ باجھري به ملائي ويندي آهي. راجسٿان ۾ سردين ۾ باجھريءَ جي کچڙي کاڌي ويندي آهي. کچڙيءَ سان گڏ پاڻڙ به کائڻ پسند ڪندا آهن. گجرات ۾ کچڙيءَ جو سواد ٿورو منو هوندو آهي ۽ ڪڙهيءَ سان گڏ کاڌي ويندي آهي. اُتر ڀرديس ۾ کچڙيءَ کي وڌيڪ سواڊي بڻائڻ لاءِ ان ۾ ڀاڄيون به وڌيون وينديون آهن ۽ ان کي 'تھري' چوندا آهن. اولهه بنگال ۾ دسهڙي جي موقعي تي يعني ڏرگا پوڄا وقت پرساد طور کچڙي ورهائي ويندي آهي. اهو پرساد مصالحن سان ڀرپور ۽ ڏاڍو سواڊي هوندو آهي. ڪرناٽڪ ۾ کچڙيءَ کي 'بيسي بيلي پات' چوندا آهن. هن کچڙيءَ ۾ هر قسم جا اناج گڏيا ويندا آهن. ڏکڻ ڀارت ۾ کچڙيءَ ۾ ڪارا مرچ ۽ ڪاڇا وڌا ويندا آهن. اوڙيسا ۾ کچڙيءَ کي کيچڙي چوندا آهن، جنهن ۾ ادڪ پڻ وڌي ويندي آهي. جڳنناٽ پوريءَ جو پرساد به کچڙيءَ جو هوندو آهي جيڪو ڏاڍو سواڊي ۽ مشهور آهي. پونگل ڏکڻ ڀارت جو هڪ مشهور اُتسو آهي. اُتسو تي پرساد جي روپ ۾ کچڙي ڏني ويندي آهي، هن پرساد کي ٿي پونگل چوندا آهن. انڌرا پرديش ۽ تيلنگانا ۾ کچڙيءَ جو رنگ ۽ روپ ڪجهه اڻڻ هوندو آهي. حيدرآباد ۾ نان ويچ کچڙي ڏاڍي مشهور آهي جنهن کي کچڙي ڪيما ڪٺا چوندا آهن. سنڌين جي کچڙي چانور ۽ دال جي ٺهيل هوندي آهي، جنهن ۾ سڄي گيهه جو تڙڪو ڏيندا

آهن، جيڪا ڏهي، پاپڙ سان کاڌي ويندي آهي. هاڻ ته ان ۾ ٿوريون پاجيون جهڙوڪ پيز، گجر جا سنهڙا ٽڪر ڪري وجهي ڪچڙي ٺاهي ويندي آهي جا تمام سواڊي ٿيندي آهي. سوامي نارائڻ مندرن ۾ پرساد طور ورهائجندڙ ڪچڙي جو سواد به ڪڏهن وساري نه سگهيو.

آيرويد ۾ ڪچڙيءَ کي امرت جهڙو درجو ڏنل آهي جنهن کي ’ڪرشرا‘ چوندا آهن. ’ڪرشرا‘ جو مطلب آهي ٻن شين کي برابر حصي ۾ ملائي رڌڻ. آيرويد جي ڪتاب ”پاو پرڪاش نگهنتو“ ڪرشرا ٺاهڻ جي وڏي ڏنل آهي، جنهن مطابق چانورن ۽ دال کي ساڳئي حصي رسيءَ ۾ ڪڍي پاڻيءَ ۾ وجهي رڌبو آهي. پوءِ ان ۾ سينڌو لوڻ، ادرڪ ۽ هڱ جو تڙڪو ڏنو ويندو آهي. ان کي ڪرشرا چوندا آهن جيڪو امرت وانگر هوندو آهي.

آيرويد ۾ مڪر سنڪرانتيءَ کان وٺي هوميءَ تائين ڪچڙي کائڻ جو مناسب وقت ٻڌايو ويو آهي. آيرويد مطابق وات، پت، ڪف جو سنتولن بگڙجڻ سان بيماريون ٿينديون آهن. ڪچڙي وات، پت ۽ ڪف جي وچ ۾ ميزان رکڻ جو ڪاربه ڪندي آهي. اڄ جو وڳيان به اسانجي ابن ڏاڏن جي مڪتائن جي پڻپرائي ڪري ٿو. ڏنو وڃي ته ڪچڙيءَ ۾ ڦوٽ بخش جزن جو صحيح سنتولن آهي يعني چانور، دال، گيهه سان آسانڪي ڪاربوهاٽيڊريٽس، پروٽين، فائبر ۽ صحيح ماترا ۾ سٺ ملي ٿو. (پارٽيم سنڌو سڀا ممبئي جي نيوز ليٽر نان ورٽل.)

نوان لفظ:

مڃتا = قبوليت

پڻپرائي ڪرڻ = همٿائڻ

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو:

- ۱) ڪچڙي بابت سرڪار ڪهڙو فيصلو ڪيو آهي؟
- ۲) ڪشمير ۾ گُبير جي پوڄا لاءِ ڪهڙو پرساد ٺاهيندا آهن؟
- ۳) راجستان ۾ سردين ۾ چاچي ڪچڙي ٺاهي ويندي آهي؟
- ۴) ڪرناٽڪ ۾ ڪچڙيءَ کي ڇا چوندا آهن؟
- ۵) آيرويد موجب بيماريون ڇو ٿينديون آهن؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو:

- ۱) ڪچڙيءَ کي گلوبل فوڊ لاءِ ڇو چونڊيو ويو آهي؟
- ۲) سنڌي ڪچڙي ڇا جي ٺهيل هوندي آهي؟
- ۳) ’ڪرشرا‘ ڇا کي چوندا آهن؟

سوال ۳: هيٺين ۾ خال ڀريو:

- ۱) ڪچڙيءَ سان گڏ به کائڻ پسند ڪندا آهن.
- ۲) اتر پرديش ۾ ڪچڙي وڌيڪ سواڊي بڻائڻ لاءِ ان ۾ وڌيون وينديون آهن.
- ۳) اوڙيسا ۾ ڪچڙيءَ کي چوندا آهن.
- ۴) ڏکڻ ڀارت جو هڪ مشهور اُتسو آهي.
- ۵) ڪچڙيءَ ۾ جو صحيح ميزان آهي.

سوال ۴: ضد لکو:-

(۱) ايڪتا (۲) برابر (۳) وڌيڪ (۴) امرت (۵) جهجها

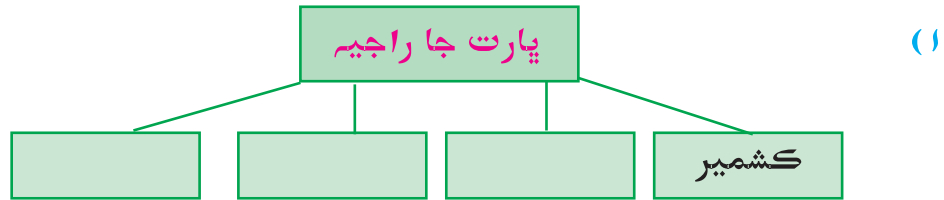
سوال ۵: صفتون ٺاهيو:

(۱) سرڪار (۲) سواد (۳) بيماري (۴) وقت (۵) حقيقت

پورڪ آڀياس

۱. ٽڪر تي عملي ڪر

ڪشمير کان وٺي ڪنڀا ڪماريءَ ڪڏهن به وساري نه سگهيو.

(۲) اولهه بينڱال ۾ درگا پوڄا وڏو راڄيہ اُتسو هوندو آهي..
برٽڪيت مان مناسب لفظ کڻي ڳول ڀريو.
(گڻيش اُتسو، پونگئل، نورائرا، ويساڪي.)

(۳) هڪ ست ۾ جواب ڏيو.

(الف) ڏکڻ پارت ۾ ڪچڻي ڪيئن ٺاهي ويندي آهي؟

(ب) 'تھري' نالي جي ڪچڻي ٺاهيندڙ آستان لکو.

(۴) "سنڌين جي ڪچڻي" وشيه تي پنهنجا ويچار لکو.

۲. جوڙا ملايو.

سانبڙ	(۱) دال
ڄمون	(۲) پالڪ
پنير	(۳) گلاب
ماڪڻي	(۴) ملائي
ڪوفتا	(۵) اڊلي

۳. گھر ۾ پنهنجي ماءُ کان هيٺيون شيون ٺاهڻ سکو ۽ ان جو طريقو لکو.

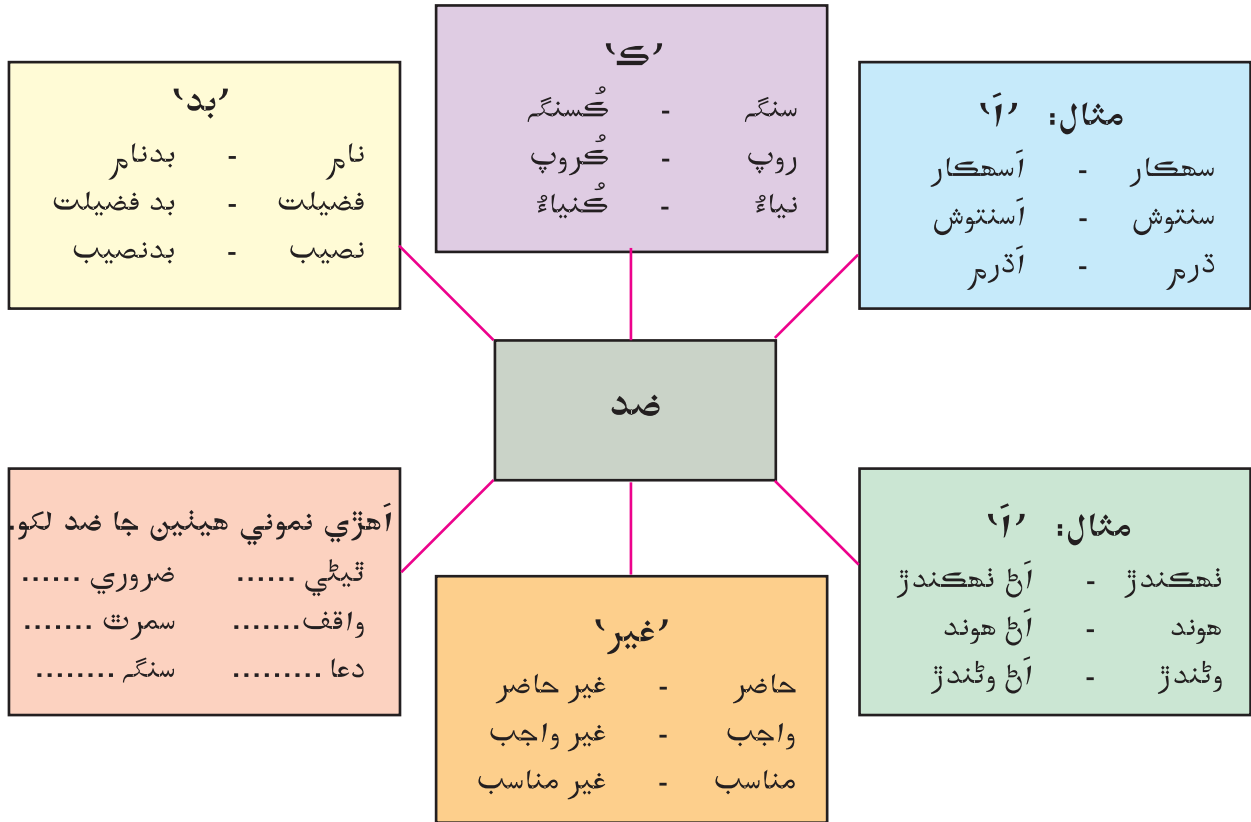
(۱) سيٽل ڊپل روٽي / ڦلڪا (۲) چاش ۾ بريد (۳) پڪوڙا

ڀاڻ ڪريان - ڀاڻ سڪان

۱. آءُ ڪي، بد، اڻ، غير.

اهي اکر اڳياڙين جي روپ ۾ ڪم آڻي ضد ناهي سگهبا آهن.

۲. مثال موجب چؤڪندا ڀريو:

(۴) اُٺڻ	(۱) اچڻ
(۵) روٽارڻ	(۲) ڇڪڻ
(۶) ڳولھڻ	(۳) روٽڻ
(۷) رُسن	(۴) وڃڻ

۳. هيٺ برتڪيٽ ۾ ڏنل مناسب چوڻي پهاڪو ڪم آڻي جملا پورا ڪريو:

(سنگه تاري ڪسنگه ٻوڙي، آهي ته عيد نه ته روزو، آه غريبان قهر خدائي، ڦڙي ڦڙي ٽلاو، ٻه ته ٻارهان.)

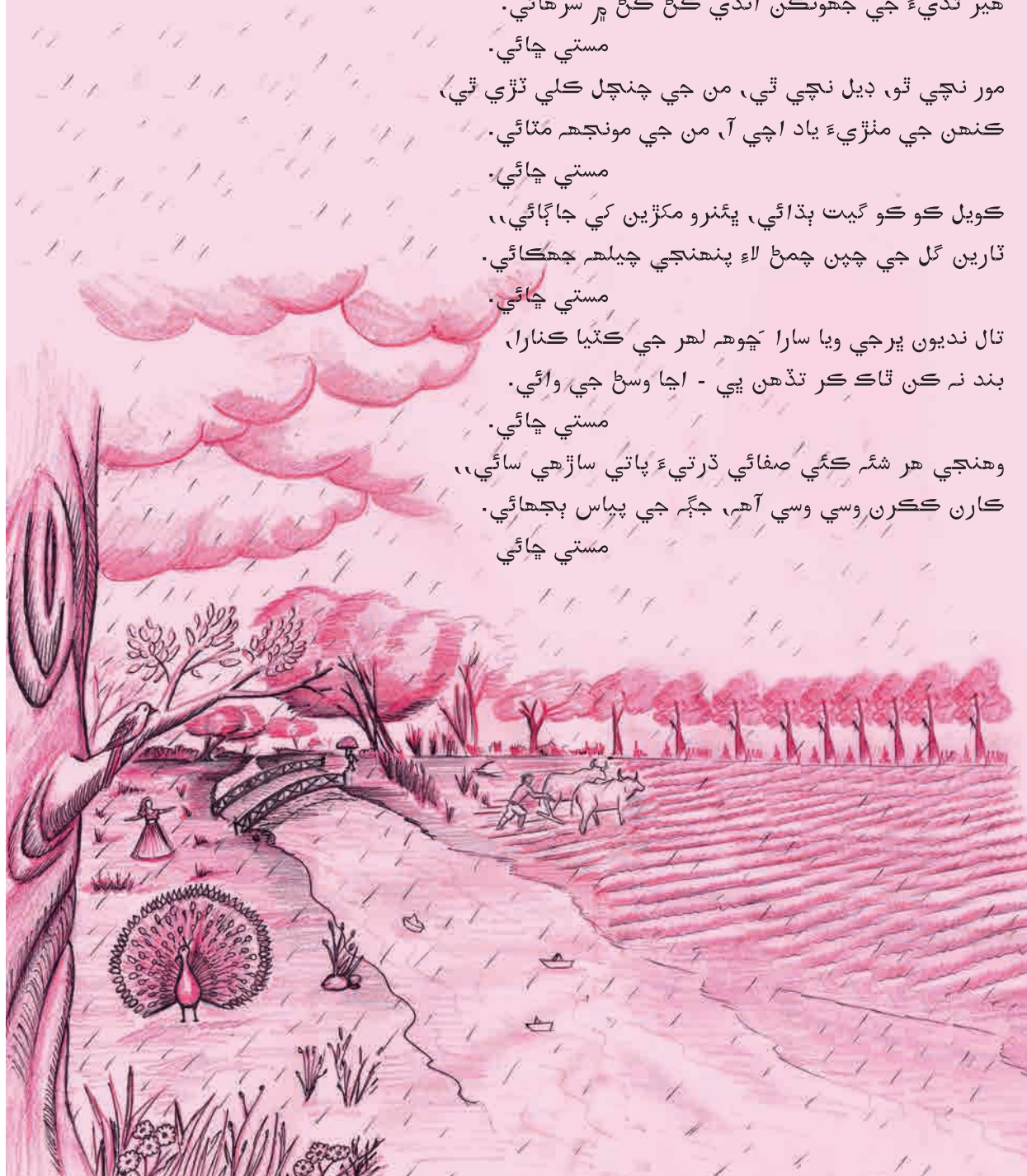
- (۱) ڪنهن به غريب، لاچار کي ڪڏهن به ستائڻ نه گهرجي. چو ته چيو ويو آهي - - - - -
- (۲) هر مهيني مان بئنڪ ۾ ڪجهه پئسا بچائيندو آهيان، سچ چيو ويو آهي - - - - -
- (۳) رميش ته بچت ۾ وشواس نه ڪندو آهي. بس جيڪو ڪمائيندو آهي، يڪدم خرچ ڪري ڇڏيندو آهي، سچ چيو ويو آهي - - - - -
- (۴) ڊاڪو رتناڪر سنتن جي صحبت ۾ رشي والميڪي بڻجي ويو، سچ چيو ويو آهي - - - - -

پُٽي جو سٽر

ڏسو. ڇاڇيو. چرچا ڪريو ۽ ٻڌايو.
پُٽي بابت ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

سانوڻ جي رت آئي، مستي ڇائي،
 بوندو برسن بجليون ڪڙڪن،
 ڪڪرن موج مچائي، مستي ڇائي.
 ڌرتي جهومي، اُنبر جهومي، ڌار ڌار ۽ پن پن جهومي،
 هير ٿڌيءَ جي جهونڪن آندي ڪڙ ڪڙ ۾ سرهائي.
 مستي ڇائي.
 مور نڪي تو، ڊيل نڪي ٿي، من جي چنچل ڪلي ٿڙي ٿي،
 ڪنهن جي منڙيءَ ياد اچي آ، من جي مونجهه مٽائي.
 مستي ڇائي.
 ڪويل ڪو ڪو گيت ٻڌائي، پٿرو مڪڙين کي جاڳائي،
 ٿارين گل جي چين چمڻ لاءِ پنهنجي چيلهه جهڪائي.
 مستي ڇائي.
 نال نديون پر جي ويا سارا چوهه لهر جي ڪتيا ڪنارا،
 بند نه ڪن ٿا ڪر تڏهن پي - اڃا وسڻ جي وائي.
 مستي ڇائي.
 وهنجي هر شءُ ڪئي صفائي ڌرتيءَ پاتي ساڙهي ساڙي،
 ڪارن ڪڪرن وسي وسي آه، جڳهه جي پياس بجهائي.
 مستي ڇائي

رُت = مُندَ،	بَرَسِن = وَسِنَ،	اَنبَرُ = آسَمَانِ،
جھونڪن = جھوپنَ،	سَرهائِي = خوشِي،	چنچل = چلُولِي،
وَهنجِي = سنان ڪري،	پيَاس پُجھائِط = اُچ مِٽائِطَ،	تال = تَلاوُ

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- ۱) سانوڻ جي رُت ۾ ڪڪر ڪيئن موچ مچائڻ ٿا؟
- ۲) برساتي مُند ۾ ڌرتي ۽ آڪاس ڇا ڪندا آهن؟
- ۳) شاعر هن گيت ۾ ڪڪرن جو ڪهڙو چتر چٽيو آهي؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

- ۱) ڪهڙا پڪي سانوڻ جي مينهوڳي ۽ ۾ ڪيئن؟ موچ مچائيندا آهن؟
- ۲) شاعر 'مستي چاڻي' ور ور ڪري ڇو لکيو آهي؟

سوال ۳: بيت جي آڌار تي ستون پوريون ڪريو.

- ۱) جھولا جھولين مستي چاڻي.
- ۲) مورُ نچي ٿو مونجھه مٽائي
- ۳) ڪوئل ڪوڪو چيلھ جھڪائي.
- ۴) وهنجي هر شءُ پيَاس پُجھائي.

سوال ۴: (الف) هن بيت مان 'چ' ۽ 'جهه' سان شروع ٿيندڙ ٽي ٽي لفظ ڳولهي لکو:

(ب) هن بيت مان ڪي به پنج اهڙا لفظ ڳولهي لکو، جيڪي هنديءَ ۾ به ڪتب ايندا آهن.

سوال ۵: خال ڀريو:

- ۱) ٿڌيءَ جي جھونڪن آندي ڪَن ڪَن ۾ سرهائي.
- ۲) ڪنهنجي ياد اچي آ، من جي مونجھه مٽائي.
- ۳) تال نديون ڀرجي ويا سارا، چوهه لهر جي ڪتبا

پورڪ آپياس

(۱) شعر بند تي عملي ڪر

مور نچي ٿو اڃا وسط جي وائي.

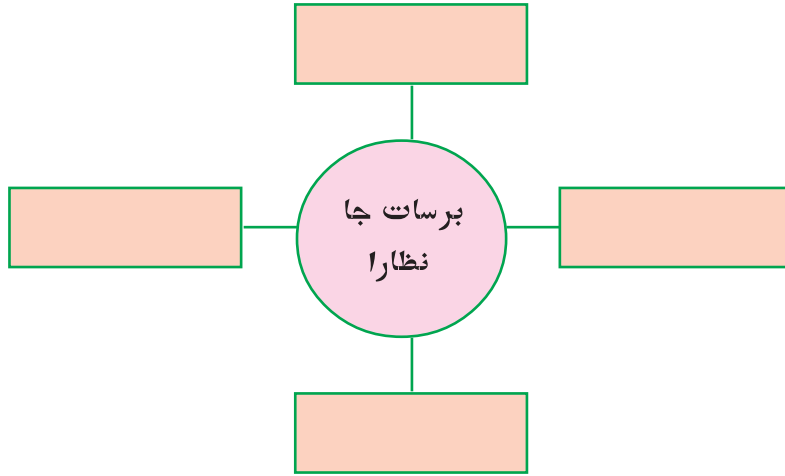
(i) مناسب جواب چوڪنڊن ۾ لکو:-

گيت ٻائي.	
نچي ٿو.	

(ii) جوڙا ملايو:-

نازڪ	(۱) پوئترا
ياد	(۲) نارئون
مڪڙيون	(۳) ڪلي
چنچل	(۴) منڙي

(iii) هيٺيان چوڪنڊا پورا ڪريو:-

(۲) جيڪڏهن برسات نه پوي ته ان وڌيڪ تي پنهنجا ويچار لکو:

(۳) انٽرنيٽ تي وڃي ڄاڻ حاصل ڪريو ته ڀارت وانگر ٻيا ڪهڙا ملڪ آهن، جتي برساتي مند هوندي آهي.

(۴) توهان کي ڏنل بيت جون ڪهڙيون سٽون وڻيون ۽ ڇو؟

(۵) قدرت جي شين مان آساني گهڻو ڪجهه سڪڻ لاءِ ملي ٿو. مثال جيئن ڌرتي آسان کي سهنجي ٿو.

گڻ سڀڪاري ٿي. تيئن هيٺ ڏنل شيون ڇا سڀڪارين ٿيون. لکو.
(تارا، سڄ، پاڻي، ڪمڻ جو گل، ڏيئو، ميهندي، گلاب جو گل)

ڀاڻ ڪريان - ڀاڻ سڪان

۱. هيٺيون ٽڪر پڙهي مشغوليون ڪريو:-

گهمڻ جو شوق مونکي ننڍي هوندي کان ئي آهي. البت اها هڪ نرالي ڳالهه ته اڄڪلهه نوڪريءَ جي وقت ۽ ٻين مشغولين سبب ان لاءِ وقت گهٽ ملندو اٿس. هر روز صبح جو اٽڪل ساڍي چئن بجي اٿندو آهيان. ان جو اصل ڪارڻ به اسڪول واري زماني ۾ سٽر تي سوير نڪرڻ جي عادت آهي.

(۱) ٽڪر مان لفظ ڳولهيو:

(۱) وڌ، جو ضد	(۲) شام جو ضد
(۳) 'جيتوڻيڪ' معنيٰ ڏيکاريندڙ	(۴) 'لڳ ڀڳ' معنيٰ ڏيکاريندڙ
(۵) عدد ڏيکاريندڙ لفظ	(۶) 'غٽر' جو هر آوازي لفظ

(۲) ٽڪر تي آڌار رکندڙ ۲ سوال ٺاهيو:

(۳) 'منهنجو شوق' و شبيهه تي ڪجهه جملا لکو:

۲. هيٺين جملن مان ليڪ ڏنل لفظ وياڪرڻ موجب سڃاڻو:

- (الف) آسان سڀاڻي نئين ڪار خرید ڪندا اسين. (ب) ڀارت سُني راند کيڏي پر هو هارائجي ويو.
 (پ) مونکي ڀاءُ لاءِ رکڙي گهر جي. (پ) شاباس! تو گهڻي محنت ڪئي آهي.
 (پ) مان امتحان ۾ اول ايندس.

۳. زير، زير، پيش جي ڪري بدل سڌل

مثال کي ڏيان ۾ رکي ٻين لفظن لاءِ گهٽ ۾ گهٽ ٻه جملا لکو.

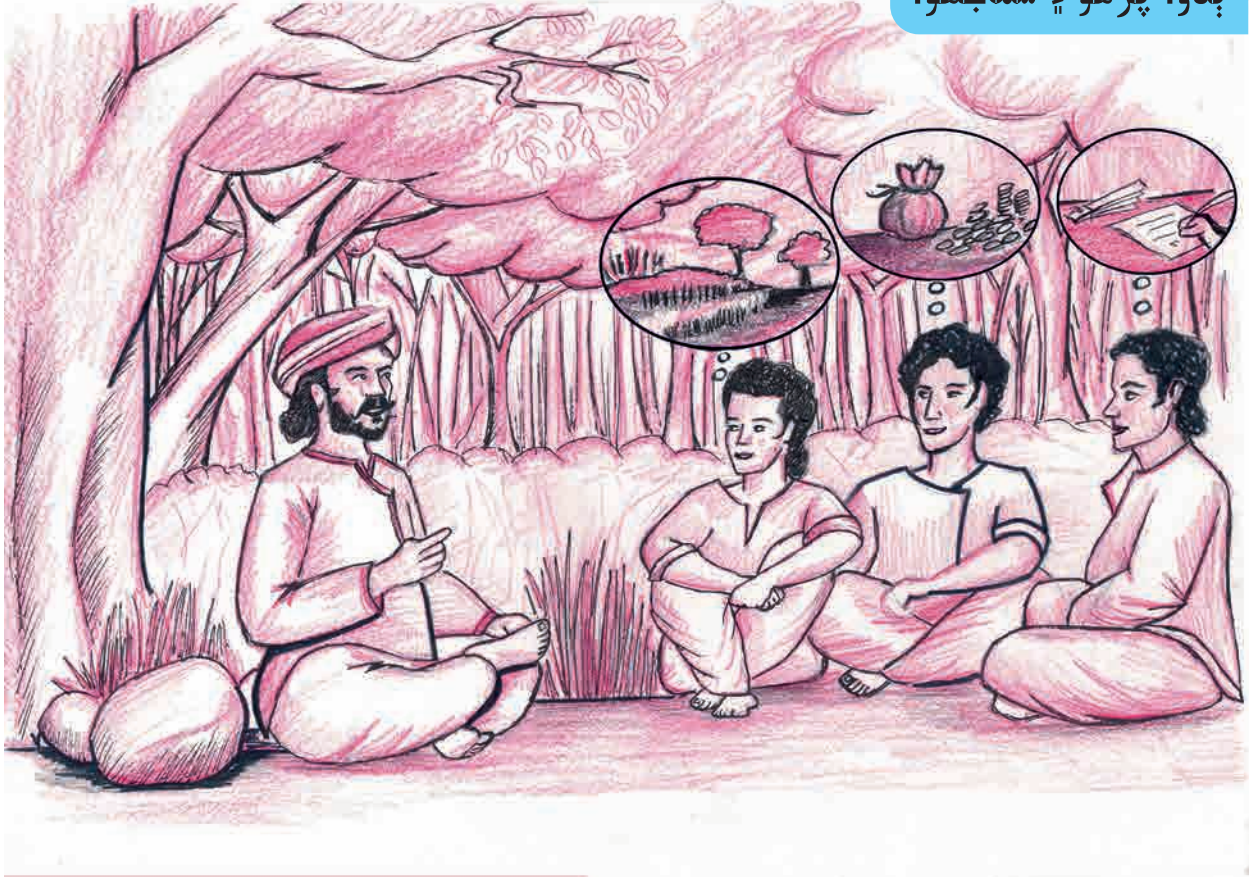
مثال: **سر**

- (i) **سر:** مان ديش لاءِ **سر** ڏيندس
 (ii) **سر:** سرون پتئين ٺاهڻ ۾ ڪم اينديون آهن.
 (iii) **سر:** لتا منگيشڪر جو **سر** ڪوئل وانگر منو آهي.

- (۱) سڌ
 (۲) پت
 (۳) پت
 (۴) وت
 (۵) ڪت
 (۶) سڪ

۵. تعليم ٿي سڄي دولت آهي

ٻُڌو. پڙهو ۽ سمجھو.

هڪ راجا هو. راجا کي هميشه پرڄا جو اونو هوندو هو. پرڄا سڪي ستابي هجي، ان لاءِ هو بيڪد يتن ڪندو رهندو هو. ڪڏهن ڪڏهن ته اڪيلو، جدا جدا ويس ڪري، رات جو گهمندو رهندو هو. ان لاءِ ته هو پاڻ پرڄا جا دڪر - درد محسوس ڪري سگهي.

ائين ئي هڪ ڏينهن، هڪ نئون ويس ڌاري راجا عوام جي چاچ ڪرڻ نڪتو. ائين ڪندي ڪندي هو جهنگن جي رستن وڃي پهتو. اوچتو آسمان ۾ بادل ڇانئجي ويا. تيز طوفاني برسات پوڻ لڳي. ڏينهن جو ئي چڻ رات ٿي ويئي. راجا کي چڱيءَ طرح سان ڪجهه به نظر نه پيو اچي. ائين پتڪندي پتڪندي راجا جهنگل جي ٻاهرين حد تائين پهتو. بڪه اڄ ۽ ٿڪاوت ڪري، هو هڪ وڻ هيٺان ويٺو. ان وقت ئي ننڍڙا ٻار، اتان لانگهائو ٿيا. راجا ٻارن کي سڏ ڪري چيو ”ٻارو، هت اچو“ مون کي ڏاڍي بڪه لڳي آهي. ڇا توهان منهنجي مدد ڪري سگهو ٿا؟ هڪ ٻار چيو، ”ها، سائين، اسان جو گهر ويجهو آهي، بس توهان ٿورو ترسو. اسين اڃهه آياسين.“ ائين چئي ٿيئي ٻار ڊڪندا ويا ۽ جهت انهن راجا لاءِ کاڌو پاڻي آندو. راجا تمام خوش ٿي چيو، ”ٻارو، سچ پچ توهان اوکي مهل منهنجي مدد ڪئي آهي. مان راجا آهيان“ مان توهان تي فخر محسوس ڪيان ٿو.“ توهان جي ان نيڪ ڪم لاءِ مان توهان کي انعام ڏيڻ چاهيان ٿو. ٻڌايو، توهان کي ڇا گهرجي؟ ڪجهه دير بعد هڪ ٻالڪ چيو، مون کي توهان وڏي زمين ڏيو.

سڀ ڪجهه ملندو. ”راجا جواب ڏنو.

ٻيو ٻار خوشيءَ مان چيو، ”واهه، پوءِ ته منهنجي مُراد به پوري ٿيندي. مان غريب آهيان. مونکي ڏن دولت گهرجي جئن مان سٺو کائي سگهان، سٺو پهري سگهان، خوب موج مستي ڪيان.“ راجا ورائيو، ٻچڙا، مان توکي جام جام ڏن ڏيندس، هاڻي تئين ٻالڪ جو وارو هو. راجا هُن کان پڇيو، گهر، جيڪو گهرڻو آڻيئي.“

تئين ٻالڪ ورندي ڏيندي چيو، ”منهنجو سڀنو آهي، مان خوب پڙهائي ڪيان ۽ اوچي تعليم حاصل ڪريان.“ راجا چيو، ”واهه! تنهنجي پڙهائيءَ جي پوري ذميواري منهنجي.“ اهڙي نموني راجا پنهنجي ماڳا موٽيو. مڪلات ۾ وڃڻ شرط تنهي ٻارن جون گهرجون پوري ڪرڻ جو جوڳو بندوبست ڪيو.

ٽيون ٻار ڏينهن رات مڪنت ۾ لڳي ويو. وقت گذرندي هو نوان نوان گرنٽ پڙهندي هڪ برڪ وڌوان بڻيو. راجا تئين ٻالڪ کي جو هاڻي شاستر - آرٽ ۾ ماهر هو، پنهنجي راڄ ۾ منتريءَ جو پد ڏنو.

پهرين ٻالڪ جنهن گهر - زمينون ورتيون هيون، ٻوڏ سبب سندس سڀ برباد ٿي ويو. ٻيون ٻالڪ، جنهن ڏن دولت حاصل ڪئي هئي، هن سڀ پئسو موج مستيءَ ۾ وڃائي ويٺو. گهڻين پئسي سبب هُن ۾ خراب عادتون گهر ڪري چڪيون هيون، اهڙو به وقت آيو، جو سڀ پيسا وڃائي واپس غريب ٿي ويو. ٽي ٻالڪ هاڻي راجا وٽ، پنهنجي دوست مطلب منتريءَ سان ملڻ آيا، اداس ٿي منتريءَ کي چيائون: اسان راجا کان انعام وٺڻ وقت عزيز پل ڪئي هئي. اسان وٽ گهر زمينون، پيسا ڪجهه به نه رهيو آهي. تڏهن منتري کين چيو، ”ڪنهن وٽ به ڏن دولت هميشه نه رهندو آهي. اهو ته ايندو - ويندو رهندو آهي. صرف تعليم ئي آهي، جا اسان وٽ دائما رهندي آهي تعليم ئي سڄي دولت آهي.“

نوان لفظ:

مطابق = انوسار

يتن = ڪوشش

اونو = خيال

دائما = هميشه

عزيز = وڏي

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

۱) راجا کي ڪنهن جو اونو هوندو هو؟

۲) ٻارن راجا کي ڪهڙي مدد ڪئي؟

۳) پهرين ٻار راجا کان انعام ۾ ڇا گهريو؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا ٿورن ۾ جواب لکو.

۱) پرڃا کي سڀو ستابو رکڻ لاءِ راجا ڪهڙا يتن ڪندو هو؟

۲) جهنگل ۾ راجا جي ڪهڙي حالت هئي؟

۳) تئين ٻار جو ڪهڙو سڀنو هو؟

سوال ۳: (الف) هيٺين جا ضد لکو.

رات، ڏک، راجا، نوڪر

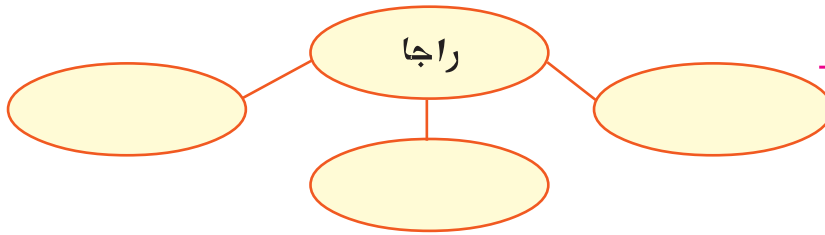
(ب) ساڳي ۽ معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو..

(الف)	(ب)
دولت	ٺاڻو
وقت	خواب
سپنو	دڪي
اُداس	ڏن

پورڪ آڀياس

ٽڪر تي عملي ڪم

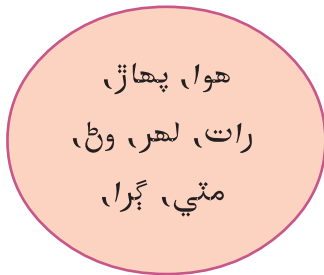
اٿين ٿي هڪ ڏينهن انعام ڏيڻ چاهيان ٿو.

(ii) 'ڪنهن' ڪنهن کي، ڪالهر پورا ڪريو:-

ڪنهن کي	ڪنهن	(1) آسین اجهو آياسين
		(2) مان راجا آهيان.
		(3) ٻارو هت آچو.
		(4) توهان ٿورو ترسو.

(iii) ٽڪر ۾ 'طوفاني' لفظ برسات سان ڪم آندل آهي. طوفاني سان ٺهڪندڙ لفظ ٿول مان چونڊي لکو:

- (1) طوفاني
- (2) طوفاني
- (3) طوفاني
- (4) طوفاني

(iv) آسان جو گهر ويجهو آهي. جملي موجب خال ڀريو:-

ضمير	اسر	حرف جر	فعل

حرف جر

هيٺيان ڄملا پڙهو:

- ۱) ڪتاب ٽيبل تي پيو آهي.
 - ۲) لفافو کيسي ۾ آهي.
 - ۳) چوڪرو مندر ڏانهن ويو.
 - ۴) راجيش ماءُ کي پرڻام ڪيو.
 - ۵) راڻي ۽ پتا لاءِ پاڻي آندو.
- پهرئين جملي ۾ 'تي' لفظ ٽيبل ۽ ڪتاب جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو. ٻئين جملي ۾ '۾' لفظ کيسي ۽ لفافي جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو. ساڳئي نموني 'ڏانهن' لفظ چوڪري ۽ مندر، 'کي' لفظ راجيش ۽ ماءُ 'لاءِ' لفظ راڻي ۽ پتا جو لاڳاپو ڏيکاري ٿو.
- اهي لفظ جيڪي اسر يا ضمير جي پٺيان اچن ۽ انجو لاڳاپو ٻئي اسر يا ضمير سان ڏيکاري ٿو، انهن کي 'حرف جر' چئجي ٿو.

هيٺين جملن مان حرف جر ڳولهيو:

- ۱) هرڪنهن لاءِ قرب ۽ همدرديءَ جي پاونا رکجي.
- ۲) رميش ڪالهه ممبئي مان آيو.
- ۳) منهنجي مامي وٽ وڏي لٽبرري آهي.
- ۴) آسانجي اسڪول ۾ ساليانو جلسو ملهائيو ويو.
- ۵) سڀ سونا سڪا زمين تي ڪري پيا.

پاڻ ڪريان - پاڻ سڪان

خط

۱. پنهنجي ننڍي ڀاءُ کي امتحان ۾ پهريون نمبر اچڻ تي واڌايون ڏيندي خط لکو.
۲. پنهنجي اسڪول جي سالياني جلسي ۾ بهرو وٺڻ لاءِ هيڊ ماستر کي خط لکو.
۳. ميونسپل واسطيدار عملدار کي پنهنجي ايراضيءَ ۾ وڻ ڀوڪائڻ لاءِ عرض ڪندي خط لکو.
۴. توهانجي وارڊ جي نگرسيوڪ کي پاڻيءَ جي اٿان دور ڪرڻ لاءِ خط لکو.

آڪاڻي

۱. ڏنل شروعات مان آڪاڻي پوري ڪريو:-
هڪ دفعي جي ڳالهه آهي. سيما ۽ ريما ٻئي ساهيڙيون گڏجي ميلي ۾ گهمڻ ويون.....
۲. ڏنل لفظن مان آڪاڻي ٺاهي لکو.
ڌرمو، ڪٽو، چور، بچائڻ.
۳. ٽپن مان آڪاڻي ٺاهي لکو:-
ٻه بليون - منائي - باندر - تارازي - باندر جو منائي ڪاڻڻ - نصيحت - سرو

گفتگو

۱. ترين ۾ مسافري ڪرڻ وارن ٻن مسافرن وچ ۾ گفتگو لکو.
۲. پاڻيءَ جي بچت لاءِ ٻن دوستن يا ساهيڙن جي وچ ۾ گفتگو لکو.
۳. هوا ۽ پاڻيءَ وچ ۾ گفتگو لکو.

۶. سچو ڌرم

ٻڌو. پڙهو ۽ سمجھو.

بزرگن جي چوڻي آهي ته پاڙو ابو امڙ ٿيندو آهي. متن - مائٽن کان وڌيڪ پاڙيسري مددگار ثابت ٿيندا آهن. پر پرير نگر ۾ رهندڙ سروانند شاستري ۽ مولانا محمد علي ان چوڻي جي اُبتڙ ٿي ڪم ڪري رهيا هئا. ٻنهي جا گهر هڪ ٻئي جي سامهون هئا. هو جڏهن به هڪ ٻئي جي سامهون اچي ويندا هئا ته هڪ ٻئي کان منهن ڦيرائي اهڙي ريت هليا ويندا هئا جو سندن چهرن مان ڌرمي ۽ مذهبي ڪٽرپڻو لڪي نه سگهندو هو.

ٻئي طرف ٻنهي جي ٻارن ۾ پاڻ دوستي هئي. هو مائٽن کان لڪي لڪي پاڻ ۾ گڏجي راند - روئند ڪندا هئا. هڪ ڏينهن ڀر واري باغ ۾ شاستريءَ جي پندرهن ورهين جي نرملا اڀاڻڪي ويٺي هئي ته مولانا محمد عليءَ جو ڏهن ورهين جو پٽ رحير آيو. پٺيان اچي نرملا جون اکيون هٿن سان بند ڪيون ته سندس هٿ آلا ٿي ويا ۽ هو واٽڙو ٿي ويو. ”ديدي! ڇا تون روئي رهي آهين؟“

”رحير، اڄ ’رڪشا بنڌن‘ جو ڏڻ آهي!“

”ته ڇا، رڪشا بنڌن ڏينهن چوڪريون روئنديون آهن؟“

”نه، رڪشا بنڌن تي پينر، پنهنجي پائرن کي رکڙي ٻڌنديون آهن. پر مونکي ته ڪو پاءُ ڪونهي! ان ڪري

اکين ۾ پاڻي ٿو اچي. من به اداس ٿئي پيو!“

”ديدي، تون مونکي ئي پنهنجو پاءُ سمجھ.“

نرملا جي اداسي ڀر ڪري اڏامي وئي ۽ سندس اکين ۾ عجيب خوشيءَ جي چمڪ اچي ويئي. نرملا

هڪدم، رحيم کي رکڙي ٻڌي ڇڏي. ”اڄ کان تون ئي منهنجو ڀاءُ آهين، توکي ئي منهنجي رکشا ڪرڻي پوندي.“

”ديدي، مان ته اڃا ننڍڙو آهيان.“ رحيم کلندي چيو، ”تون وڏي آهين. پاڻ توکي ئي منهنجي رکشا ڪرڻي پوندي.“

نرملا ۽ رحيم جي تهڪڙن سان ماحول ۾ پوترتا جي سڳند پکڙجي ويئي.

هڪ ڏينهن رحيم پنهنجي هم ڪلاسين سان گڏ، اسڪول وڃڻ لاءِ پل پار ڪري رهيو هو جو، هڪ شيطان چوڪري کيس ڏکوڙو ڏنو ۽ رحيم نديءَ ۾ ڪري پيو. ٻين چوڪرن واکا ڪرڻ شروع ڪيا. ”بچايو بچايو... رحيم کي بچايو. هو نديءَ ۾ ٻڏي رهيو آهي. پر ڪنهن به کي نديءَ ۾ ٽپو ڏيڻ جي همت ڪونه ٿي. ان وقت نرملا، به پنهنجي ساهيڙين سان پل تان لنگهي ته ڪن تي آواز پيس. هن ڏٺو ته رحيم غوطا کائي رهيو هو. کيس ترڻ ڪونه ٿي آيو. ڪنارو پري ڪونه هو. نرملا هڪدم نديءَ ۾ ٽپو ڏنو ۽ گهڻي جفاڪشي ڪري رحيم کي ڪناري تائين گهلي آئي.

چوڪرا ۽ چوڪريون اسڪول ڪونه ويا ۽ رحيم کي اسپتال کڻي ويا. نرملا ڊاڪٽر کي چيو - ”هي رحيم آهي. منهنجو ننڍڙو ڀاءُ. مان پريم نگر ۾ رهندي آهيان. رحيم جي بابا جو نالو مولانا محمد علي آهي. مان توهان کي اڱڊريس ٿي ڏيان - کيس اطلاع ڏيئي گهرائي وٺو!“

رحيم جي پيٽ ۾ پاڻي ڀرجي ويو هو. ڊاڪٽر سندس پيٽ مان پاڻي ٻاهر ڪڍيو. رحيم جو بابو مولانا محمد علي اسپتال ۾ پهچي ويو. اينري ۾ نرملا جو پتا سرانند شاستري به اتي اچي پهتو. مولانا جي پٽ رحيم کي نرملا بچايو هو. اهو ٻڌي مولانا جي من مان مذهبي ڪٽرپڻو اڏامي ويو ۽ نرملا کي پاڪر پاڻي شاباسي ڏنائينس. شاستري ۽ مولانا جي اکين ۾ آنسون تري آيا. هڪ ٻئي کي چيائون، ”انسانيت ئي سڀ کان وڏو ۽ سچو ڌرم آهي!“

نوان لفظ:

اُٻاڻڪي = اڪيلي
 غوطا کائڻ = ٽپيون هڻڻ
 جفاڪشي = ڪشمڪش
 اطلاع ڏيڻ = ڄاڻ ڏيڻ

آپيلاس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

1. بزرگن جي ڪهڙي چوڻي آهي؟
2. سرانند شاستري ۽ مولانا هڪ ٻئي کان منهن ڦيري ڇو هلندا هئا؟
3. رحيم ۽ نرملا جو پاڻ ۾ ڪهڙو ناتو هو؟

سوال 2: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

1. باغ ۾ نرملا اُٻاڻڪي ٿي ڇو ويٺي هئي؟
2. رحيم نديءَ ۾ ڪيئن ڪري پيو؟
3. نرملا رحيم کي ڪيئن بچايو؟
4. مولانا محمد جو مذهبي ڪٽرپڻو ڪيئن اڏامي ويو؟

سوال 3: هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو.

غوطا کائڻ، ٽپي پوڻ، اطلاع ڏيڻ، جفاڪشي ڪرڻ.

سوال ۴: هيٺيان جُملا ڪنهن ڪنهن کي چيا آهن؟

- (۱) ”آڄ رکشاپنڌن جو ڏڻ آهي.“
- (۲) ”مان ته آڃا ننڍڙو آهيان.“
- (۳) ”مان پريئر نگر ۾ رهندي آهيان.“
- (۴) ”انسانيت ٿي سڀ کان وڏو ۽ سڄو ڌرم آهي.“

سوال ۵: هيٺين لفظن جا ضد لکو.

اُبتڙ، دوستي، پٺيان، اُداس، ڌرمي.

سوال ۶: هيٺين لفظن جون صفتون لکو.

پوتر، اُٻاڻڪائي، مدد، عجب

پورڪ آڀياس

(۱) ٽڪر تي عملي ڪم

بزرگن جي چوڻي آهي ڪٿرپڻو لکي نه سگهندو آهي.

(i) ’مت مائٽ‘ هڪ مرکب لفظ آهي. هيٺ ڏنل چوڪنڊي مان مناسب لفظ چونڊي مرکب لفظ پورا ڪريو:-

ڪوٽ	هوش	پڇ، پار، واڌ، پاڙو، حواس
آر	ساڙ	

(ii) ڏنل هدايت پڙهي جملا وري لکو

- (۱) بزرگن جي چوڻي آهي (ليڪ ڏنل لفظ بدران مناسب لفظ ڪم آڻيو).
- (۲) بنيهي جا گهر هڪ ٻئي جي سامهون هئا (جملي ۾ ’لڳهه پڳهه‘ لفظ ڪم آڻيو).
- (۳) پاڙو ابو امڙ ٿيندو آهي (جملو ’اهو سچ آهي‘ سان شروع ڪريو).
- (۴) متن مائٽن کان پاريستڙي وڌيڪ مددگار ثابت ٿيندا آهن. (جملي کي عدد واحد (Singular) ۾ بدلايو).

(iii) هڪ لفظ ۾ جواب ڏيو:

- (۱) نگر جو نالو
- (۲) پريئر جو ساڳي ۽ معنيٰ وارو لفظ
- (۳) گهٽ جو ضد

۷. منهنجو وطن

ٻُڌو. ڳايو.

هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.
مصريءَ کان منيرو، ماکيءَ کان منيرو،
قربان تنهن وطن تان ڪريان پنهنجو تن بدن
هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.

پنهنجي وطن جي آءُ جي حالت ڪريان بيان،
سڌڪي پوي زمين هنجون هاري آسمان،
دکڙا وطن جا ساريندي، منهنجو چلي ٿو من،
هي منهنجو وطن، هي منهنجو وطن، منهنجو وطن.

منڙي وطن کان آءُ رکي ڪي به نه واريان
جيڪي هڪجهڙي ڏيئي وري ڪين پڇاريان.
دل ۾ هميشه شال رهي، ديش جي لڳن.
هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.

جي چاهه اٿم ڪا ته وطن شاد ڏسان مان،
آزاد ڏسان مان، وري آباد ڏسان مان،
مٽي انهيءَ ۾ آهه، دکايل جي دل مڱن،
هي منهنجو وطن، منهنجو وطن، منهنجو وطن.

نوان لفظ:

هنجون هارڻ = زور سان روئڻ، سڌڪي ٻوڻ = روئي ٻوڻ

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- ۱) دکايل جي دل ڪهڙي ڳالهه ۾ مڱن آهي؟
- ۲) ”منهنجو وطن“ ۾ شاعر ڪهڙي دلي چاهنا ڏيکاري آهي؟
- ۳) دکايل پنهنجي وطن لاءِ ڪهڙي قرباني ٿو ڏيڻ چاهي؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جا ٿوري ۾ جواب لکو.

- ۱) منهنجو وطن ڪوٽا، اڄوڪي دور ۾ ڪهڙي اهميت رکي ٿي؟
- ۲) شاعر جو من ڇو ٿو چلي؟

سوال ۳: خال ڀريو :-

- ۱) دل ۾ هميشه شال رهي جي لڱن.
- ۲) پوي زمين، هنجون هاري آسمان

سوال ۴: هيٺ ڏنل بيت جي سٽن جي سمجهاڻي لکو:

منڙي وطن کان آءُ رکي منهنجو وطن، منهنجو وطن.

پورڪ آپياس

شعر بند تي عملي ڪر:

- ۱) پنهنجي وطن جي آءُ ديش جي لڱن.

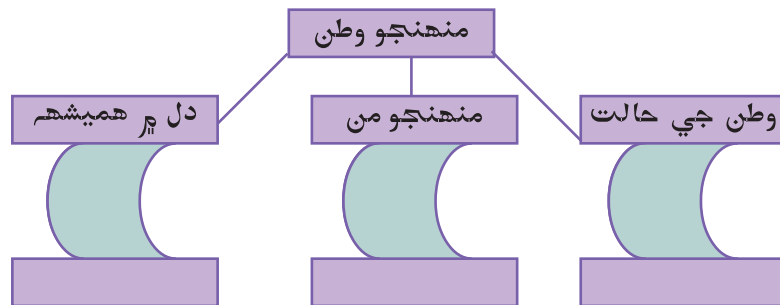
(i) هيٺ ڏنل جملن سان لاڳاپو رکندڙ سٽون ڳولهي لکو:-

- ۱) ڌرتي روئي پوي.
- ۲) وطن جون تڪليفون ٻڌايان.

(ii) بيت جي سٽن تي آڌار رکندڙ صحيح جملي لاءِ ✓ ۽ غلط جملي لاءِ ✗ لکو:

- ۱) آسمان زار زار روئي ٿو. () ۳) ديش ڪافي ترقي ڪئي آهي. ()
- ۲) ديش ۾ دڪه درد آهن. () ۴) هميشه مان ديش بابت ئي سوچيان. ()

(iii) خاڪو پورو ڪريو.

(۲) ڏنگين مان مناسب جواب ڳولهي خال ڀريو:-

(اڱڻيه، ست، ڀارت، مالها، ايڪتا، آنيڪتا، گلن، ناز، لوڪشاهي)

منهنجو نالو آهي. منهنجي ديش جو نالو آهي. مونکي پنهنجي ديش تي آهي. جدا جدا ڌرم، جدا جدا جاتيون، هت هڪ ۾ وانگر ڀرويل آهن. دنيا جي وڏي ۾ وڏي اسان جو ڀارت ديش آهي. گل راجيه ۽ مرڪزي ايراضيون ڀارت جي ۾ درشائن ٿيون.

(۳) ڏنل مٿيون ٽڪر خال ڀري، سڄو وري لکي ان تي ڇهه سوال ٺاهيو.

(۴) هيٺين سنڌي سورويرن بابت نيت ذريعي ڄاڻ حاصل ڪريو ۽ ڪلاس ۾ ٻڌايو.

شري پريهر رامچنداڻي

اڱڊمرل آر. ايڇ. ٽهلياڻي

بريگيڊيئر شري رام هييرا

(۵) هيٺين ڏنل بابت چرچا ڪريو. ٻڌايو ۽ ڄاڻ لکو.

ڀونڱل

رڪشا ٻنڌڻ

مٿيش اُتسو

هولي

هيٺيان ڄملا پڙهو.

- ۱) آسین مهابلیشور ۽ لوناوا گهمڻ ویاسین.
 - ۲) ڊاڪٽر دوا ڏني پر فائدو نه ٿيو.
 - ۳) منوج کي امتحان ۾ سٺيون مارڪون نه مليون ڇو ته هن اڀياس گهٽ ڪيو.
 - ۴) ستون رانديگر موهن ڀا سوهن ٿيندو.
- مٿين ڄملن ۾ 'پ', 'چو نه', ۽ 'يا' لفظ ٻن لفظن يا ٻن ڄملن کي ڳنڍين ٿا. اهڙن ڳنڍيندڙ لفظن کي 'حرف ڄملو' چئجي ٿو.
- ان جا ٻيا مثال آهن: نه ته، ان ڪري، تنهن ڪري، ڇڻ

هيٺين ڄملن مان حرف ڄملو ڳولهيو:

- ۱) مان ۽ مالها مندر ۾ ویاسین.
- ۲) گوپال موٽي آيو پر راڌا اُتي رهڃي ويئي.
- ۳) سر لا پان پڙهندي يا گوڀند گيت ڳائيندو.
- ۴) برسات تيز پوڻ لڳي. انڪري هوءَ ڊير سان پهتي.
- ۵) تون هل نه ته مان هلي ويندس.

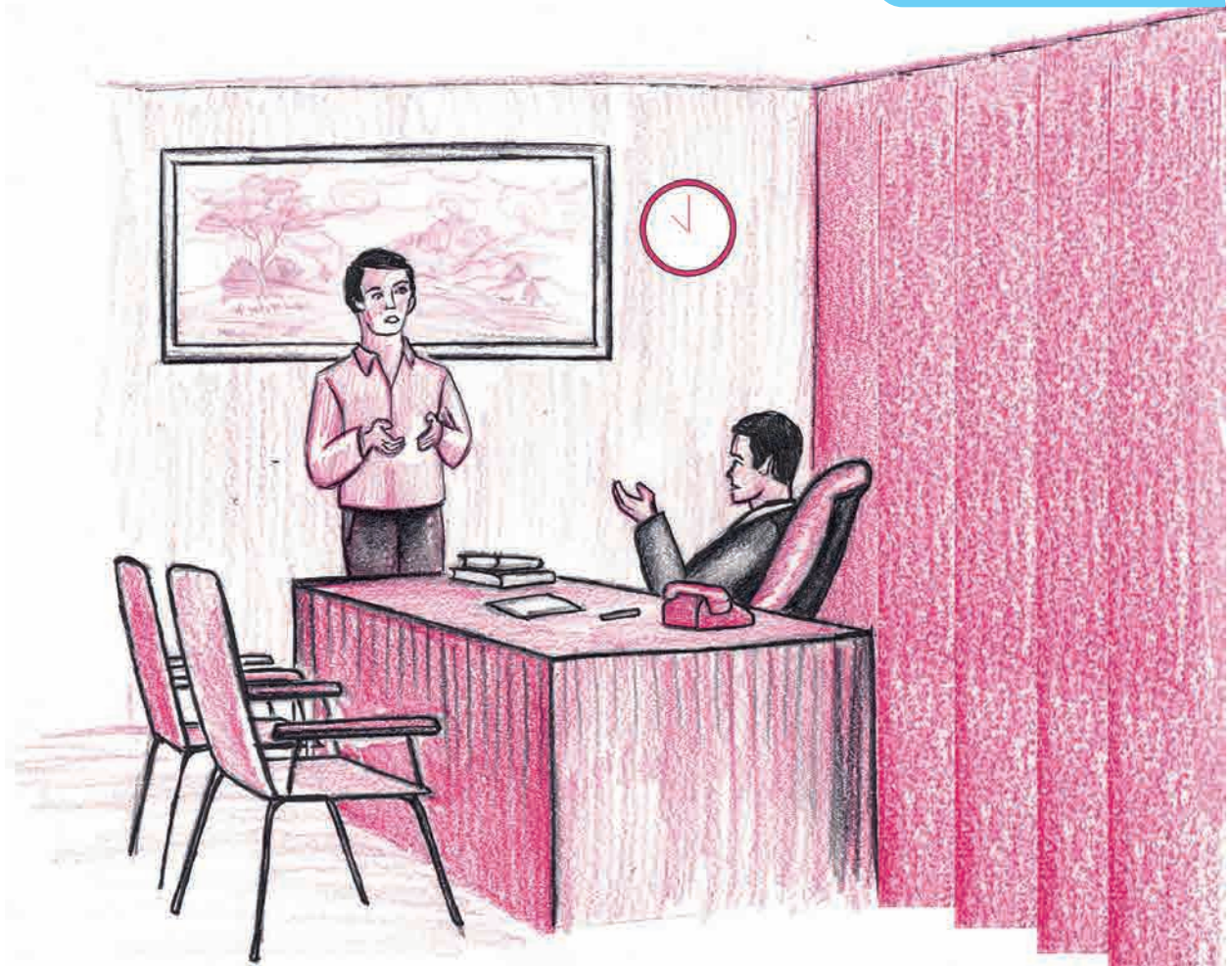
ڀاڻ ڪريان - ڀاڻ سڪان

● برتڪيت ۾ ڏنل لفظ جي معنيٰ وارو لفظ ٺاهڻ لاءِ گول ۾ مناسب آکر وجهي لفظ ٺاهيو.

(طاقت)			ب		
(خاطري)		ڪ			
(آسمان)			ن		
(ٿاڻو)		ق	و		
(ڀاڻ)		د	و		
(ساراهه)			آ	س	
(سنسا)			ه	و	
(عجب)	ت		ي	ح	
(مصيبت)		ي	ل	ڪ	ت
(نفعو)		د	آ	ف	

۸. هميشه سنو سوچاجي

ٻڌو. پڙهو ۽ سماجھو.

ڪنهن شهر ۾ هڪ سين رهندو هو. سين گهنشامداس هڪ وڏي فئڪٽريءَ جو مالڪ هو. فئڪٽريءَ ۾ سڀني ڪم ڪندڙن سان سين جو سدا سنو وهنوار هوندو هو. فئڪٽريءَ جي مئنيجر همانشوءَ تي سين جو اٿوٽ ڀروسو هو. همانشو پنهنجو ڪم تمام ايمانداري ۽ اورچائيءَ سان ڪندو هو. سين جي غير - حاضريءَ ۾ هڪ هڪ ڳالهه جو نپتارو پنهنجي جوابداري سماجھي پورو ڪندو هو. خاص ڳالهه اها هئي ته هو ڪڏهن به موڪل نه وٺندو هو. انهن خوبين ڪري، هن سين جي دل ۾ هڪ پختي جڳهه پاتي هئي.

هڪ دفعي قصو ائين ٿيو، جو همانشو فئڪٽريءَ تي نه آيو. سين ذرا پريشان ٿيو. همانشوءَ جي غير حاضري ڪجهه ڏينهن هلي. سين جي من ۾ خيال آيو، ”شايد مان همانشوءَ جي پگهار نه وڌائي آهي، ان ڪري هو غير حاضر رهي اڻ سڌي نموني اشارو ڏيئي رهيو آهي.“ جڏهن همانشو فئڪٽري تي حاضر رهيو ته سين بنا ڪارڻ پڇندي کيس سڏي چيو، ”همانشو، هن مهيني کان تنهنجي پگهار ۾ ڏهه سيڪڙو اضافو ٿيندو.“ همانشو موت ۾ فقط مشڪيو ۽ پنهنجي ڪم تي لڳي ويو. ائين وقت جي رفتار هلندي رهي. پر ڪجهه ڏينهن بعد همانشو وري ٿورا ڏينهن فئڪٽريءَ تي نه آيو. هاڻ ته سين ڏمرجي ويو. من ۾ سوچيائين ته زوريءَ غير حاضر رهي، همانشو پگهار وڌائڻ توڻي چاهي. جڏهن همانشو نوڪري تي واپس آيو ته سين کيس گھرائي چيو، هن مهيني کان

تنهنجي پگهار ڏهه سيڪڙو گهٽ ٿيندي. ”همانشو ڪنهن به قسم جو رد عمل نه ڏنو ۽ شانت من سان پنهنجي ڪم ۾ مشغول ٿي ويو. همانشوءَ جي ان وهنوار سين کي حيرت ۾ وجهي ڇڏيو. پگهار وڌڻ وقت به همانشو سانت هو ۽ پگهار گهٽجڻ وقت به هو شانت آهي. اهي ويچار سين کي ستائڻ لڳا. يڪدم همانشو کي سڏائي چيو، ”همانشو، ڪهڙي ڳالهه آهي، پگهار ۾ واڌ وقت به تون چپ هئين، هاڻي پگهار ۾ ڪاٺ کانپوءِ به تون چپ آهين؛ ائين ڇو؟“

همانشو مشڪندي ورائيو ”سين جي، در حقيقت پهريون دفعو جڏهن مان غير - حاضر هوس، ان وقت مونکي ڏيئي ڄاڻي هئي، جڏهن توهان منهنجي پگهار وڌائي ته مون سوچيو ته اها واڌ منهنجي ڏيئي ڪري آهي. ٻئي دفعي مان پنهنجي ماءُ جي ديهانت سبب غير حاضر هوس، ان وقت توهان منهنجي پگهار گهٽائي ڇڏي. مونکي لڳو ته هاڻ منهنجي ماما هن سنسار ۾ نه آهي، انڪري منهنجي پگهار گهٽجي آهي. همانشوءَ جو اهو جواب ٻڌي سين گد گد ٿي کيس چيو، ”واهه! مان تنهنجي ان شفي ويچار ڌارا تي مفتون آهيان. جنهن فٽڪري ۾ تو جهڙا واڌو ويچار رکندڙ آهن، اها فٽڪري ڪڏهن به ٽوٽي ۾ نه ويندي.“ هاڻ ته مان تنهنجي پگهار ٻيڻي ڪري رهيو آهيان. تنهنجي ايمانداري، تنهنجي اورچائي ۽ اها سوچ تنهنجا رتن آهن.

فوان لفظ:

نپٽارو = نبيرو	حيرت ۾ وجهڻ = عجب ۾ وجهڻ	اظافو = واڌ
گد گد ٿيڻ = خوش ٿيڻ	مُغتون = موهت	ٽوٽو = نقصان
ڏمر جي وڃڻ = ڪاوڙجڻ	پروسو = وشواس	

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- ۱) همانشو پنهنجو ڪم ڪيئن ڪندو هو؟
- ۲) سين پريشان ڇو ٿيو؟
- ۳) همانشوءَ جي ڪهڙي وهنوار سين کي حيرت ۾ وجهي ڇڏيو؟
- ۴) واڌو ويچار هڻڻ ڪري همانشوءَ کي ڪهڙو فائدو ٿيو؟

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

- ۱) سين جي دل ۾ همانشوءَ لاءِ هڪ پختي جڳهه ڇو هئي؟
- ۲) سين ڇا سوچي همانشوءَ جي پگهار وڌائي؟
- ۳) همانشو پگهار وڌائڻ ۽ گهٽائڻ وقت ڇپ رهڻ جو ڪهڙو ڪارڻ ٻڌايو؟
- ۴) اسان کي هميشه واڌو ويچار رکڻ گهرجن. سمجهايو.

سوال ۳: هيٺيان جملا ڪنهن، ڪنهن کي چيا آهن؟

- ۱) ”اها واڌ، منهنجي ڏيئي ڪري آهي.“
- ۲) ”هو غير حاضر رهي، ان سڌي نموني اشارو ڏيئي رهيو آهي.“
- ۳) ”واهه! مان تنهنجي ان شفي ويچار ڌارا تي مفتون آهيان.“

سوال ۴: هيٺين ساڳي معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو:-

الف	ب
(۱) خوبيون	نقصان
(۲) مڱتون	گڱ
(۳) ڀروسو	موهت
(۴) ٽوٽي	وشواس

سوال ۵: هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪر آڻيو.
نپتارو ڪرڻ، حيرت ۾ وجهڻ، گد گد ٿيڻ، اِظافو ٿيڻ، ڏمر جي وڃڻ

سوال ۶: هيٺين لفظن جا ضد لکو.
حاضر، خوبيون، ايمانداري، شانت

پورڪ آڀياس

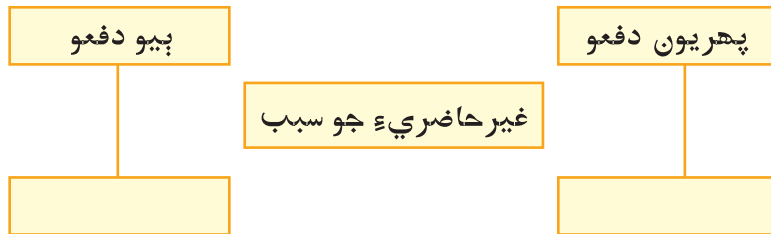
(۱) ٽڪر تي عملي ڪر:

همانشو مشڪندي وراڻيو ----- تنهنجا رتن آهن.

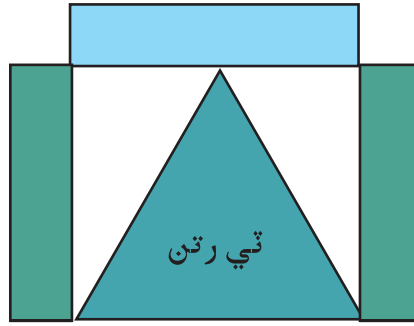
(i) برتڪيت مان لفظ چونڊي جملن ۾ ليڪ ڏنل لفظ بدلائي جملا وري لکو:
(جواب ڏنو، نقصان، امڙ، دنيا)

- (۱) پنهنجي ماءُ جي ديهانت سبب غير حاضر هوس.
- (۲) ماتا هن سنسار ۾ نه آهي.
- (۳) اها فئڪٽري ڪڏهن به ٽوٽي ۾ نه ويندي.
- (۴) همانشو مشڪندي وراڻيو.

(ii)

(iii) ٽڪنڊو پورو ڪريو:-

(۲) هيٺ ڏنل جملن لاءِ شفي ويچار ڌارا لاءِ ✓ ۽ نفی ويچار ڌارا لاءِ ✗ استعمال ڪريو:-

نفی	شفي	جملو
		(۱) راجيش چيو، ”هي ڇا ڪامياب ٿيندو؟“
		(۲) سنيتا چيو، ”جيت منهنجي اوس ٿيندي.“
		(۳) هريش چيو، ”گاڙي ته گسي ٿي ويندي.“
		(۴) ريشما چيو ”ڪوشش ڪرڻ وارا هارا ٿيندا نه آهن.“

ويا ڪرڻ

حرف ندا

هيٺيان جملا پڙهو:

- (۱) مار! اڄ اسان هڪ گول سان هاراڻجي وياسين.
- (۲) آها! اڄ اسين بيڪد خوش آهيون.
- (۳) هاءِ هاءِ! ويچارِيءَ جو گهر سڙي ويو.
- (۴) شل! پر ماتما توتي ديا ڪري.
- (۵) وا! اڄ تو ڪهڙو نه بهادريءَ جو ڪم ڪيو آهي.

مٿين لفظن ۾ ’مار‘، ’آها‘، ’هاءِ هاءِ‘، ’شل‘ ۽ ’وا‘ لفظ جملي ۾ الڳ ٻينل آهن ۽ اهي لفظ خوشي، افسوس، خواهش، ۽ عجب ظاهر ڪرڻ ۾ ڪم ايندا آهن، انهن کي حرف ندا چئبو آهي. ندا معنيٰ سڏ يا دانهن.

هيٺين جملن مان حرف ندا ڳولهيو:

- (۱) افسوس! هي ڇا ٿي ويو.
- (۲) آڙي! هي ڇا پيو ڪرين.
- (۳) ڪمال آ! هي ڪهڙو سنگنن آهي.
- (۴) مار! راجيش ڪري پيو.
- (۵) شاباش! تمام سٺي ڳالهه ٻڌائي آئي.

پاڻ ڪريان - پاڻ سڪان

ڏسو. ڇا ڇڏيو. ڇرڇا ڪريو. ٻڌايو.

۱. پاڻي

?

۲. راڌا (زيتون وڪڻڻ واريءَ جي ڌيءَ)

هدايت:- ماسٽر شاگردن کان چترن بابت ڇرڇا ڪرائي سوال پڇي پنهنجا ويچار / رايو ٻڌائڻ لاءِ چوي.
مثال 'پاڻيءَ جي حالت / بچت بابت.

(۲) راڌا بابت ويچار / توهين راڌا جي جڳهه تي هجو ته ... وغيره.

۹. پنڄڪڙا

ٻُڌو. سمجھو ۽ ڳايو.

لڳايون گهر گهر ۾ اڄ باغ،
وڌايون ميون پاجين کي،
گهٽايون ان جي گهر جن کي،
مٽايون مڪتاجي ۽ جا داغ،
لڳايون گهر گهر ۾ اڄ باغ.

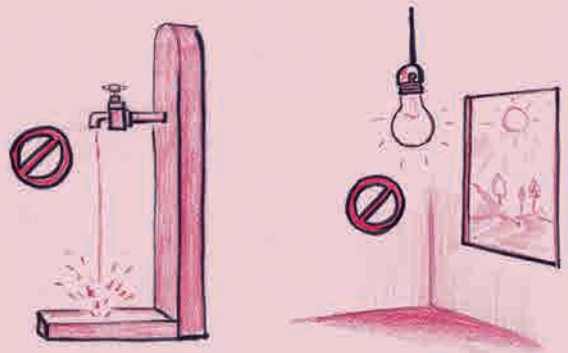
صفاڻي سيوا هڪ وردان،
نه ڏسجن ڪچرن جا ڪٽ ڏين،
بيماريون پويان ڪنديون پير،
هوا، جل شڌ، بدن ٻلوان،
صفاڻي سيوا هڪ وردان.

بچايون ڏي ۽، پڙهايون ڏي ۽،
سنڀالي وٺندي گهر سنسار،
جڳت ٿي پوندو باغ بهار،
سڀيئي چونڊس 'جڳ جڳ جي ۽،'
بچايون ڏي ۽، پڙهايون ڏي ۽.

بچايون اڄ بجلي ۽ پاڻي،
ضرورت سڀ کي جن جي آهي،
جيون سڀ هڪ ٻئي جي لاءِ،
هنڊايون وڌڙن جي واڻي،
بچايون اڄ بجلي ۽ پاڻي.

نوان لفظ:

مٽايون = دور ڪريون،	محتاجي = موٽاجي،	وردان = ڏات
پير ڪرڻ = پڻتي موٽڻ،	جڳت = سنسار،	باغ بهار ٿيڻ = خوش ٿيڻ،
جڳ جڳ جيئڻ = سدا سلامت رهڻ.		

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

۱. ميوو، پاڇيون وڌائڻ لاءِ ڇا ڪرڻ گهرجي؟
۲. بيماريون پويان پير ڪڏهن ڪنديون؟
۳. بدن ٻلوان رکڻ لاءِ ڇا ضروري آهي؟
۴. جڳت باغ بهار ڪڏهن ٿي سگهندو؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

۱. شاعر باغ لڳائڻ لاءِ ڇو ٿو چوي؟
۲. صفائيءَ کي وردان ڪيئن ثابت ڪري سگهيو؟
۳. ڏيئرن کي بچائڻ ۽ پڙهائڻ ڇو ضروري آهي؟

سوال ۳: بيت جي آڌار تي سٽون پوريون ڪريو:

۱. وڌايون گهرجن کي.
۲. هوا، جل هڪ وردان.
۳. سنڀالي وٺندي باغ بهار.

سوال ۴: بيت جي آڌار تي خال ڀريو:

۱. مٽايون جا داغ.
۲. پويان ڪنديون پير
۳. بچايون ٿي ۽، پڙهائون

سوال ۵: ڏنل لفظن جا هر آوازي لفظ ڳولهي لکو:

۱. لڳايون، باغ، وردان، پير، سنسار.
۲. 'س' سان شروع ٿيندڙ ٽي لفظ ڳولهي لکو.

پورڪ آپياس

(۱) شعر - بند تي عملي ڪم:

صفائيءَ سوا هڪ وردان بچايون ٿي ۽، پڙهائون ٿي ۽.

(i) هيٺ ڏنل سٽن جو نثري روپ لکو :-

- (۱) بيماريون پويان ڪنديون پير
- (۲) جڳت ٿي پوندو باغ بهار

(ii) 'صفاڻي سڀوا هڪ وردان' بابت پنهنجا ويچار لکو.

(iii) 'وردان' لفظ جا اکر ڪم آڻي نوان لفظ ٺاهيو

(۱) ----- (پڻج سان لاڳاپو رکندڙ)

(۲) ----- (دروازو)

(۳) ----- (گھوٽ)

(۴) ----- (مٽي تي موجود)

(iv) 'بچايون ڏيئي، پڙهايون ڏيئي'

جو آڌار وٺي هيٺ ڏنل جملن لاءِ برٽڪيٽ ۾ صحيح / غلط لکو

(۱) ڏيئي گھر سنسار سنڀاليندي آهي. ()

(۲) ڏيئي هڪ ٻوجھ آهي. ()

(۳) ڏيئي ڄمڻ تي، خوشيون منائڻ گھرجن. ()

(۴) ڏيئي پڙهائڻ سان تعليم جو ڦهلاءُ ٿئي ٿو. ()

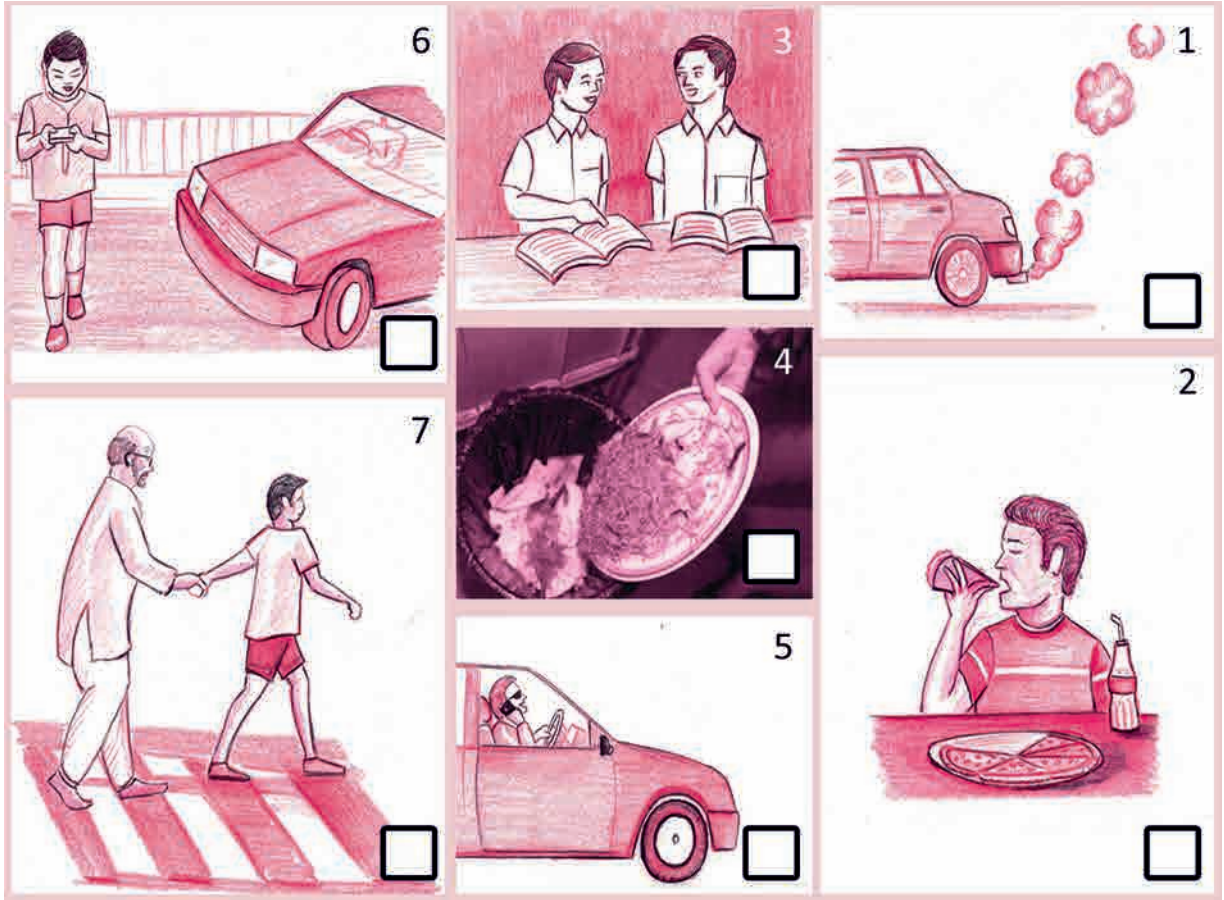
(۲) بيتي بچائو بيتي پڙهائو' ڪاريڪم هيٺ سرڪار پاران ڏيئرن لاءِ ڪهڙيون سهوليتون ميسر

ڪيون ويون آهن. نيت ذريعي ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

(۳) 'وڻ مان فائدا' ان وٽي تي مضمون لکو.

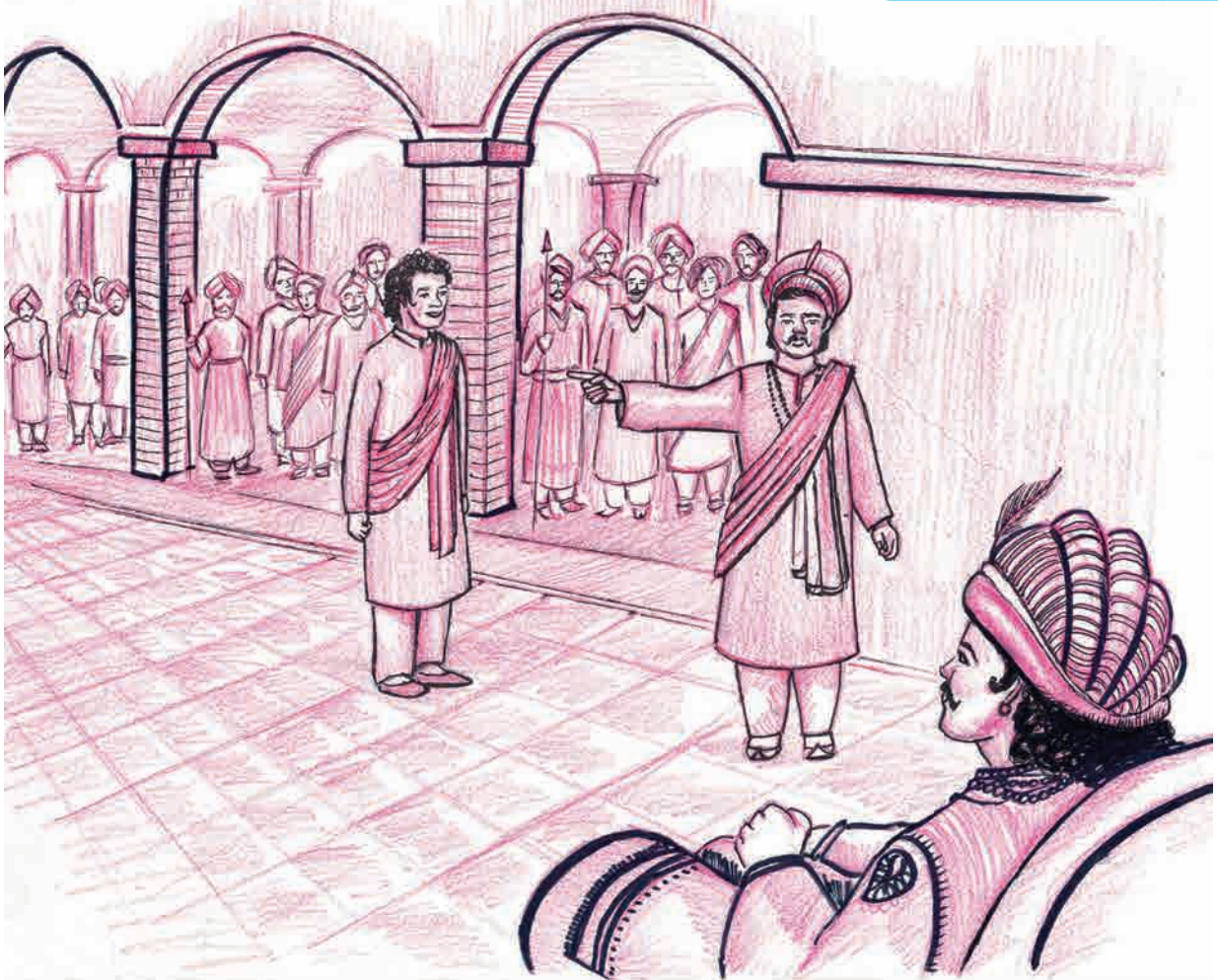
(۴) چتر ڏسو. چرچا ڪريو ۽ ٻڌايو ته صحيح آهن يا غلط:-

چتر ۾ ڏنل چوڪنڊي ۾ ✓ يا ✗ لکو.

۱۰. اکبر بیربل

ٻڌو. پڙهو ۽ سماجھو.

هڪ دفعي اکبر بادشاهه جي درٻار ۾ هڪ شخص آيو. اکبر بادشاهه جي اڳيان هن هڪ شرط رکيو ”توهان جي درٻار مان ڪير به منهنجي ماترپاشا کي سڃاڻي، نه ته توهان قبول ڪيو ته توهان جي درٻار ۾ سڀ بيوقوف آهن.“

درٻارين هن کان الڳ الڳ ٻولين ۾ سوال ڪيا. هن هر ڪنهن جا هر ٻوليءَ ۾ جواب ڏنا. هو هر پاشا ۾ اهڙي نموني ڳالهائي رهيو هو جڏهن ته اهائي هن جي ماترپاشا هجي.

آخر ۾ هن اکبر بادشاهه کي چيو ”مان توهان کي پنهنجي ماترپاشا سڃاڻڻ لاءِ هڪ هفتي جو وقت ڏيان ٿو، ٻڌايو منظور آڻو؟“ اکبر بادشاهه بيربل ڏانهن اشارو ڪيو، جنهن ڪنڌ لوڏي ها ڪئي. اکبر بادشاهه ان شخص کي چيو، ”تنهنجو شرط منظور آهي.“

پرديسي شخص کي محلات ۾ هڪ ڪمري ۾ رهايو ويو. رات جي وقت جڏهن هو گهري نند ۾ سمهيو پيو هو ته بيربل هن جي ڪمري ۾ آيو ۽ هن هڪ ڪڪ کڻي هن جي ڪن ۾ گهمايو. شخص پنهنجو پاسو ورائي ۽ ڪن کي مهڻي وري سمهي پيو. بيربل وري ٻيو دفعو ساڳئي حرڪت ڪري لڪي بيٺو. ”اڙي! ڪير آهي مون کي نند ۾ پریشان ڪري رهيو آهي؟“ ائين چئي سمهي پيو.

پورن ستن ڏينهن کانپوءِ شخص دربار ۾ حاضر ٿيو. بيربل الڳ الڳ ٻولين ۾ هن سان ڳالهايو. آخر ۾ هن چيو
 ”جهان پناهه هن جي ماتر پاشا سنڌي آهي.“ اهو ٻڌي شخص حيران ٿي ويو.
 اڄ پهريون دفعو ڪوئي هنجي ماتر پاشا سڃاڻي سگهيو آهي هن بيربل جي ڏاڍي ساراهه ڪئي ۽ چيو
 ”ڏنيم آهي ڀارت ورش، جتي تو جهڙا عقلمند رهندا آهن.“
 هن جي وڃڻ کانپوءِ اڪبر بيربل کان پڇيو ”بيربل تو اهڙو ڏکيو ڪم ڪيئن ڪيو؟“
 بيربل چيو، ”جهان پناهه جنهن وقت انسان ڪروڙ ۾ هوندو آهي تنهن وقت هو پنهنجي ٻولي ڳالهائيندو
 آهي پوءِ بيربل ان رات واري سڄي ڳالهه ڪري ٻڌائي سڀني دربارين بيربل جي ساراهه ڪئي ۽ اڪبر بادشاهه
 پنهنجي گلي جو هار لاهي بيربل کي ڏنو ۽ هن جي عزت وڌائي.“

نوان لفظ:

حيران ٿيڻ = عجب ۾ پئجي وڃڻ پريشان ڪرڻ = تنگ ڪرڻ حرڪت = کيچل، ڪروڙ، غصو

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- (۱) اڪبر بادشاهه جي دربار ۾ آيل شخص ڪهڙو شرط رکيو؟
- (۲) آيل شخص ماتر پاشا سڃاڻڻ لاءِ اڪبر بادشاهه کي گهڻو وقت ڏنو؟
- (۳) بيربل پرديسيءَ جي ڪمري ۾ ڇو ويو؟
- (۴) پرديسيءَ جي ماتر پاشا ڪهڙي هئي؟

سوال ۲: هيٺين جا ٿوري ۾ جواب لکو.

- (۱) بيربل پرديسيءَ جي ماتر پاشا ڪيئن سڃاڻي سگهيو؟

سوال ۳: هيٺان جملا ڪنهن ڪنهن کي چيا آهن.

- (۱) ”اڙي! ڪير آهي؟ مون کي ننڊ ۾ پريشان ڪري رهيو آهي.“
- (۲) ”جهان پناهه، هن جي ماتر پاشا سنڌي آهي.“

سوال ۴: (الف) هيٺين جا ضد لکو:

آخر، حاضر، ساراهه، عقلمند

(ب) خال ڀريو:

- (۱) بيربل وري ٻيو دفعو ساڳئي ----- ڪئي.
- (۲) پرديسيءَ شخص کي ----- ۾ هڪ ڪمري ۾ رهايو ويو.
- (۳) پورن ----- ڏينهن کانپوءِ پرديسي دربار ۾ حاضر ٿيو.

پورڪ آپياس

(۱) ٽڪر تي عملي ڪم.

پرديسي شخص کي محلات ۾ عقلمند رهندا آهن.“

(i) هيٺ ڏنل 'صفت' ۽ 'اسم' کالمن ۾ مناسب لفظ لکو :-

صفت	گهري	پنهنجو	---
اسم	--	--	دفعو

(ii) هيٺين جملن جو سلسلو ٺاهي لکو

- (1) پورن ستن ڏينهن کان پوءِ شخص درٻار ۾ حاضر ٿيو.
- (2) شخص کي مڪلات ۾، هڪ ڪمري ۾ رهائيو ويو.
- (3) اهو ٻڌي شخص حيران ٿي ويو.
- (4) جهان پناهه، هن جي ماتر پاشا سنڌي آهي.

(iii) هيٺين لفظن مان جملا ٺاهي لکو :-

(1) مڪلات، رات، ماتر پاشا، حيران، ساراهه

(iv) هيٺين جا عدد جمع لکو :-

- (1) ڪمرو، ڪُن، ٻولي، رات، وزير.
- (2) اڪبر - بيربل وانگر 'وتايو فقير' جا ٽوٽڪا هٿ ڪريو ۽ توهان کي وڻندڙ ٽوٽڪو ڪلاس ۾ اچي ٻڌايو.
- (3) پنهنجي ماتر پاشا تي 15 کان 20 جملا لکو.
- (4) تينالي راما جا قصا به مشهور آهن. انٽرنيٽ ذريعي يا لئبرريءَ ۾ وڃي پڙهي ڪوبه هڪ قصو پنهنجن لفظن ۾ لکو.
- (5) "پارت ديش مهان" ان وشبه تي مضمون لکو.
- (6) هيٺين مهان نارين جي نيت ذريعي ڄاڻ حاصل ڪري لکو.

سُشميتا ڪرپالاڻي

مئڊم ڪيوري

ڪلپنا چاولا

مئري ڪام

۱۱. زندگي

ٻُڌو. سمجھو ۽ ڳايو.

نئون روز ڪپڙو مٽي زندگي،
 ڇڏي ساھ ھڪ ٻيو ڪٿي زندگي.
 ھلي گڏ سپن سان، مگر جيئن وڻي،
 آسانڪي اُتي ئي ڇڏي زندگي.
 مٽيءَ جي گڏي جيئن ھٿن مان ڪري،
 تڏھن پي سپن کي وڻي زندگي.
 گھڻي سوچ سان سڀ ھلائڻ مگر،
 ننڍي ٻار جيئن ٿي ٺڳي زندگي.
 خوشي غم جا ڪجهه ٻل لکايا سپن،
 نصيبن جو ليکو وٺي زندگي.
 سپن کي آھڻو ھٿن اچُ سپان،
 پڻي طوطي وانگر رٿي زندگي.

نوان لفظ:

نصيب = پاڻڳ

سوچ = سمجھ

مٽڻ = بدلائڻ

رٿڻ = وري وري چوڻ

ليکو وٺڻ = حساب وٺڻ

آپياس

سوال ۱: ھيٺين سوالن جا جواب ھڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- ۱) زندگي روز ڇا ٿي بدلائي؟
- ۲) آسان کي زندگي ڪٿي ٿي ڇڏي؟
- ۳) مٽيءَ جي گڏي جي ڪنھن سان پيت ڪيل آھي؟
- ۴) زندگي ڪھڙو ليکو وٺي ٿي؟

سوال ۲: هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

- (۱) طوطي وانگر زندگي ڇا رٿي پئي؟
- (۲) زندگيءَ جي پيٽ ٻار سان ڪيئن ڪيل آهي؟
- (۳) زندگيءَ بابت شاعرا جا ويچار پنهنجن لفظن ۾ لکو.

سوال ۳: خال ڀريو:-

- (۱) نئون روز ----- مٿي زندگي.
- (۲) ----- اُتي ئي ڇڏي زندگي.
- (۳) گهڻي سوچ سان سڀ ----- مگر.
- (۴) خوشي غم جا ڪجهه ڀل لکيا -----.

سوال ۴: بيت جي آڌار تي ستون پوريون ڪريو.

- (۱) نئون روز ----- ڪٿي زندگي.
- (۲) هلي گڏ ----- ڇڏي زندگي.
- (۳) سڀني کي ----- رکڻي زندگي.

سوال ۵: هر آوازي لفظ ڳولهي لکو:-

پورڪ آڀياس

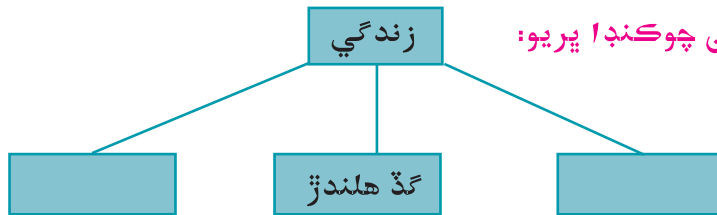
(۱) شعر - بند تي عملي ڪر

هلي گڏ سڀني سان ----- وٺي رندگي

(i) هيٺ ڏنل ستن جو نثري روپ لکو.

- (۱) آسان کي اُتي ئي ڇڏي زندگي.
- (۲) ننڍي ٻار جئن تي ٺڳي زندگي.

(ii) هيٺيان چوڪنڊا ڀريو:

(۲) توهان کي هن ڪوينا جون ڪهڙيون ستنون وڻيون؟ ڇو؟ لکو.

(۳) ٻن دوستن يا ساھيڙين جي وچ ۾ پسنڌ ڏيڻيءَ ۾ وڻ پوکڻ بابت گفتگو لکو.

(۵) 'زندگي' بابت ٿورن جملن ۾ پنهنجا رايو لکو.

۱۲. سچائيءَ جو انعام

ٻُڌو. پڙهو ۽ سماجھو.

هڪ نامي چور هڪ ڏينهن ڪنهن درويش وٽ ويو ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳو، ”سائين! مان گنهگار آهيان. اوهين مونکي دعا ڪريو ته خدا منهنجو ڏوهه بخشِي.“ درويش چيس، ”اي نادان، جيسين تون پنهنجون برايون نه ڇڏيندين، تيسين چوٽڪاري جي اُميد رکڻ اجائي اٿيئي. بس اڄ کان ئي پنهنجي خراب ڪمن کان توبه ڪر ۽ سنئين رستي تي اچ ته ڏٺي توتي مهربان ٿئي.“

چور جواب ڏنس، ”سائين چوري ڇڏڻ مونکان ڪين پڇندي، اها عادت هاڻي پڪي ٿي چڪي آهي. باقي ٻيو ڪم چئو ته ڪريان.“

درويش چيس، ”پلا ايترو ڪر ته آئينده ڪوڙ ڪڏهن به نه ٻالهءَ.“ چور اها ٻالهه قبول ڪئي ۽ ڪوڙ کان توبه ڪيائين.

ٻئي ڏينهن چور ارادو ڪيو ته اڄ اڌ رات جو شاهي محل جي چوري ڪجي. جڏهن به پهر رات جا گذريا، تڏهن چور ٺهي سنڀري نڪتو. اتفاق سان بادشاهه به چمڙا پوش ڪري شهر جي سڌ لهن نڪتو هو. چور کي ڏسي چيائينس، ”ميان، ڪيڏانهن ٿو وڃين؟“

چور جنهن سدائين سچ ٻالهائڻ جو اقرار ڪيو هو، جهت پت جواب ڏنو، ”شاهي محل ۾ چوري ڪرڻ ٿو وڃان.“

بدليل ويس ۾ بادشاهه چيس، ”مان به چور آهيان. مونکي به پاڻ سان وٺي هل.“ چور قبول ڪيو ۽ ٻئي گڏجي هليا.

جنهن وقت بادشاهه ۽ چور شاهي محل جي دروازي وٽ پهتا، تنهن وقت بادشاهه چيس، ”ميان، تون اندر وڃ، مان ٻاهر ٿو بيهي نگهباني ڪريان ته ڪو سنٽري ته ڪونه ٿو اچي.“ چور اها رت پسند ڪئي ۽ پاڻ هڪ دروازي جو ڪڙو پڇي اندر گهڙيو. هڪ ڪمري ۾ وڃي ڏسي ته هڪ ميز تي هيرا رکيا آهن. دل ۾ خيال ڪيائين ته هيرا آهن تي ۽ اسين پائيوار به. ايمانداري انهيءَ ۾ آهي ته بنهي جا حصا هڪ جيترا هجن. انهيءَ ڪري اسين هڪ هڪ ورهائي به هيرا ته کڻنداسين، باقي ٽيون ڪيئن ورهائينداسين، انڪري بهتر آهي ته ٽيون ايتئي پيو رهي ۽ به هيرا کڻان. اهو فيصلو ڪري به هيرا کيسي ۾ وجهي ٻاهر آيو ۽ هڪ هيرو پنهنجي ساٿيءَ کي ڏنائين ۽ ٻيو پاڻ رکيائين. بادشاهه کي ته محل جو سڀ حال معلوم هو. پڇيائينس، ”ميان، فقط به هيرا هٿ آيم؟“

چور جواب ڏنو، ”هيرا هئا تي، پر خيال ڪيم ته ٽيون ورهائبو

ڪيئن؟ سو ميز تي ئي ڇڏي آيس.

بادشاهه کي شڪ پيو ۽ پاڻ اندر وڃي ڏٺائين ته برابر ٽيون هيرو ميز تي رکيل هو. هو چور جي ايمانداريءَ تي خوش ٿيو ۽ دل ٽي دل ۾ سندس تعريف ڪرڻ لڳو.

رستي ۾ بادشاهه چور کان موڪلائي موٽيو ۽ سڌو پنهنجي محلات ڏانهن وريو. وزير کي سڏي، پڳل دروازو ڏيکاري چيائين، ”منهنجا وفادار وزير! ڏس اڄ ڪنهن چور دروازو پڳو آهي ۽ اندران ڪجهه نه ڪجهه چوري ڪري ويو آهي. تون اندر وڃين ڏس ته ڪو نقصان ته ڪونه ٿيو آهي.“ وزير اندر ويو ۽ هڪ هيرو ميز تي رکيل ڏسي، اندرئين کيسي ۾ وجهي، ٻاهر آيو ۽ منهن فلھڙو ڪري بادشاهه کي چيائين، ”حضور! ميز وارا ٿي هيرا چور ڪئي ويو.“ اهو ٻڌي بادشاهه کي ڏاڍو دک ٿيو. هيرو وڃڻ جو دک ڪونه ٿيس، پر ارمان اهو ٿيس ته سندس وزير کان ته چور وڌيڪ ايماندار آهي. وڌيڪ کي ڪين چيائين. وزير کي موڪل ڏنائين. پر صبح ٿيندي ئي وزير کي موقوف ڪري چور کي گهرائي کيس وزير مقرر ڪيائين. چور پڻ چوري ڪرڻ کان به چٽو ۽ چورن جي به پاڙ پتي ڪڍيائين.

فوان لفظ:

دعا = آسپس	بخشي = معاف ڪري	سنئون = سڌو
تعريف = ساراهه	سنٽري = دربان	معلوم = ڄاڻ، خبر
منهن فلھڙو ڪرڻ = مايوس ٿيڻ	چمڙا پوش = ويس بدلائي	وفادار = ايماندار

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- ۱) چور هٿ جوڙي درويش کي ڇا چيو؟
- ۲) چور کي رات جو ڪير گڏيو؟
- ۳) ميز تي گهڻا هيرا رکيا هئا؟
- ۴) چور به هيرا ڇو کنيا؟

سوال ۲: هيٺ ڏنل سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو:-

- ۱) راجا پڳل دروازو ڏسي پنهنجي وزير کي ڇا چيو؟
- ۲) راجا کي ڏک ڇو ٿيو؟

سوال ۳: هيٺيان جملا ڪنهن ڪنهن کي چيا آهن؟

- ۱) ”سائين! مان گنهگار آهيان.“
- ۲) ”شاهي محل ۾ چوري ڪرڻ تو وڃان.“
- ۳) ”مون کي به پاڻ سان وٺي هل.“
- ۴) ”حضور! ميز وارا ٿي هيرا چور ڪئي ويو.“

سوال ۴: هيٺين جا ضد لکو:

(الف) ڏينهن، بادشاهه، شهر، ايماندار، نقصان، اقرار

(ب) هيٺين جون صفتون ٺاهيو:

عادت، رات، شڪ، ڏک

(ث) هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ لکي جملي ۾ ڪم آڻيو.

اميد رکڻ، قبول ڪرڻ، سڌ لهڻ

(ڌ) وياڪرڻ موجب ڳالهائڻ جا لفظ سڃاڻو.

لاءِ، بادشاهه، وچان ٿو، وفادار، اسين

پورڪ آڀياس

(۱) ٽڪر تي عملي ڪم:

جنهن وقت بادشاهه ۽ چور ----- سندس تعريف ڪرڻ لڳو.

(i) جملن جي برٽڪيٽ ۾ صحيح بيان لاءِ ✓ ۽ غلط بيان لاءِ ✗ لکو.

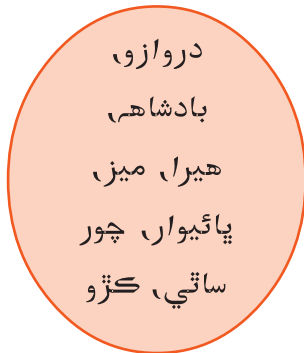
- (۱) محل جي دروازي تي منتري بيٺو هو. ()
- (۲) چور ٽن هيرن مان ٻه هيرا کنيا. ()
- (۳) بادشاهه کي محل جو سڀ حال معلوم هو. ()
- (۴) بادشاهه کي چور جي ايمانداري وڻي. ()

(ii) برٽڪيٽ ۾ ڏنل هدايت سمجهي ڄملا وري لکو:

- (۱) ٻه هيرا کيسي ۾ وجهي ٻاهر آيو (ليڪ ڏنل لفظ بدران 'هڪ' ڪم آڻيو).
- (۲) چور اها رت پسند ڪئي. (زمان مستقبل ۾ لکو).
- (۳) بادشاهه کي شڪ پيو. (زمان حال ۾ بدلايو).
- (۴) دل ٿي دل ۾ سندس تعريف ڪرڻ لڳو.
- (ليڪ ڏنل لفظ بدران ٻيو مناسب لفظ ڪم آڻيو).

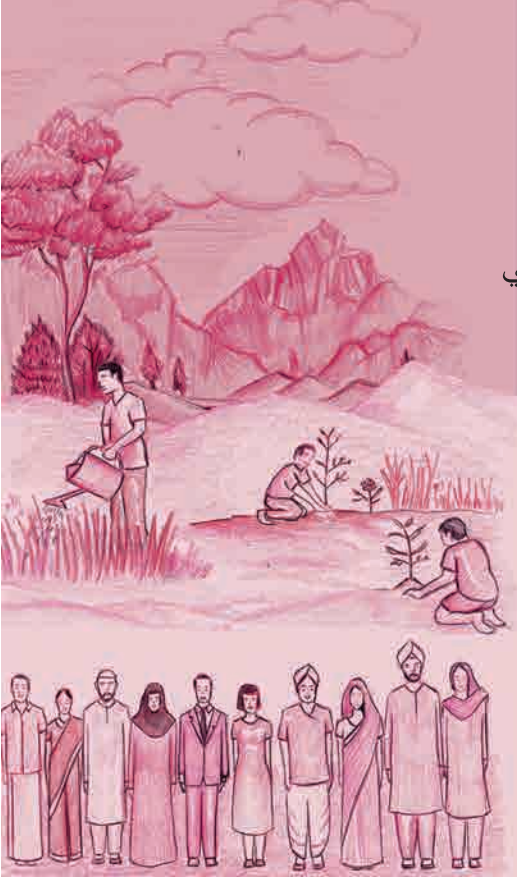
(iii) گول ۾ مليل لفظن کي ساهوارن ۽ بي جان ۾ ورهايو:-

بي جان	ساهوارا

۱۳. گل کلايون اڱڻ ۾

پڙتو. سمجھو ۽ ڳايو.

اڇ ته ملي ڪري، هڪ باغ بڻايون اڱڻ ۾،
 ٻوٽو ٻوٽو پنهنجي هٿن سان، پاڻ لڳايون اڱڻ ۾.
 سوچيندي سوچيندي سال لڳي ويا، هر ڪوئي هڪ ٻئي ڏي نڪي
 ڇو نه اڇ پنهنجي سوچ ملائي، جوت جڳايون اڱڻ ۾.
 وقت ملڻ جو آيو آهي، ملي ڪري ان ڳالهه کي سمجھون،
 تو ۾ مون ۾ هڪ ئي رڻ آ، ڇو نه ويڇو وڃايون اڱڻ ۾.
 هل نه هليون گڏجي ڳولهيون ڪي، منظر رات سهانيءَ جا،
 ڇو نه سفر کي سهڻو بڻائي، جهول جهلايون اڱڻ ۾.
 ڇو ’نردوش‘ تو ذڪر ڪرين، آندي ۽ اندياري جو،
 ڇو نه اڇ پنهنجو ٻوٽو ٻاري، گل کلايون اڱڻ ۾.

نوان لفظ:

نڪڻ = ڏسڻ ويڇو = دؤري، فاصلو منظر = نظارا ٻوٽو ٻارڻ = سنو ڪم ڪرڻ.

آپياس

سوال ۱: هيٺين سوالن جا جواب هڪ ٻن جملن ۾ لکو.

- ۱) اڱڻ ۾ جوت ڪڏهن جڳندي؟
- ۲) ڪوي گڏجي ڇا ڳولهن لاءِ چوي ٿو؟
- ۳) ڪنهن جو ذڪر ڪوي نٿو ڪرڻ چاهي؟

سوال ۲: هيٺين ستن جي معنيٰ لکو:-

- ۱) وقت ملڻ جو آيو آهي، ملي ڪري ان ڳالهه کي سمجھون،
 تون ۾ مون ۾ هڪ ئي رڻ آ، ڇو نه ويڇو وڃايون اڱڻ ۾.
- ۲) ڇو ’نردوش‘ تو ذڪر ڪرين، آندي ۽ اندياري جو،
 ڇو نه اڇ پنهنجو ٻوٽو ٻاري، گل کلايون اڱڻ ۾.

سوال ۳: بيت جي ستن جا جوڙا ملايو.

جهول جھلايون اڻڻ ۾
هر ڪوئي هڪ ٻئي ڏي تڪي
جوت جڳايون اڻڻ ۾
منظر رات سھانيءَ جا

- (۱) سوچيندي سوچيندي سال لڳي ويا
- (۲) ڇو نه اڄ پنهنجي سوچ ملائي
- (۳) هل تو هلون گڏجي ٻولهيون ڪي
- (۴) ڇو نه سفر ڪي سهڻو بڻائي

پورڪ آڀياس

شعر - بند تي مشغوليون

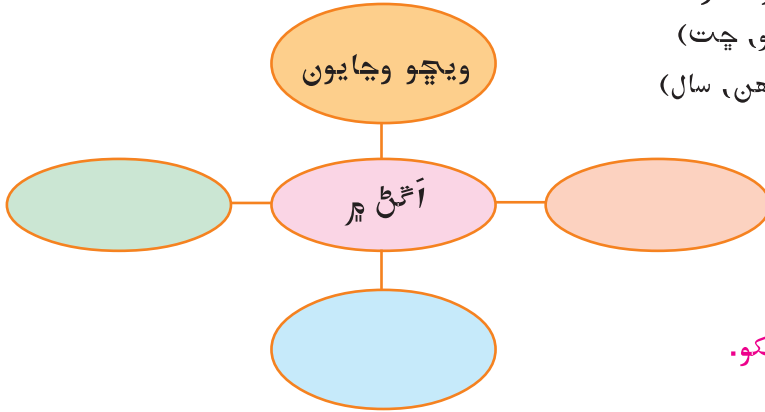
سوچيندي سوچيندي جهول جھلايون اڻڻ ۾

(i) هيٺ ڄمڻ سان لاڳاپو رکندڙ ستنون لکو:-

- (۱) سڀني ۾ هڪ ئي ايشور آهي.
- (۲) ياترا وڻندڙ بڻايو.
- (۳) آڇو ته پيدا پاءُ مٽايون.
- (۴) سوچ ويچار ۾ چڱو عرصو گذري ويو.

(ii) ليڪ ڏنل لفظ بدران برتڪيت مان مناسب جواب چونڊي ڄمڻ وري لکو:-

- (۱) هر ڪو ئي هڪ ٻي ڏي تڪي (نھاري، سڏي، ڏٺي)
- (۲) منظر رات سھاني جا (چتر، نظار، تارا)
- (۳) جوت جڳايون اڻڻ ۾ (پٿر، ڪمر، ڇت)
- (۴) وقت ملڻ جو آيو آهي (سمو، ڏينھن، سال)

(iii) مثال موجب ڳول پريو:-

(iv) 'ڏياري' وشبه تي مضمون لکو.

(۲) 'سوچيندي سوچيندي سال لڳي ويا.' ان ست ۾ 'سوچيندي' لفظ ٻه دفعا ڪم آيل آهي.

آهڙي طرح برتڪيت مان مناسب جواب ڳولهي ڄمڻ پريو.

(زار زار، آهستي آهستي، هلندي هلندي، پڇندي پڇندي)

(۱) ----- هلندي به آخر ڪمي اورچائيءَ سان شرط کڻي.

(۲) آخر ----- راڌا کي صحيح ائڊريس ملي ٿي ويئي.

(۳) رانديڪو تڻڻ ڪري ٻار ----- روئڻ لڳو.

(۴) بنا ڌيان ڪري راجيش ----- ڌڪو کائو.

महाराष्ट्र राजीव पाने पस्तक नरुती व
अपीस करु सनुतुन ननुदल, पी.टी.

सिधी (अरे.) सिधुभरती इतुतुतु ॢ वी

₹ 30.00

